

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 50.

V Ljubljani, 13. grudna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrť leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Z dunajskega shoda.

Glavno poročilo.

(Konec.)

Mi, ki smo izgubili vero na deželne zборе, verujemo samo še na pomoč državnega zbora. Vera je seveda razdrobljiv tvor, ki ne kljubuje vedno sili dejstev. Tako se lahko zgodi, da homo ob podelitvi svojih zahtev preskrbljeni samo za en minljiv dan, da v bodočnosti potemni. usoda državnih uradnikov, ki nanjo priklepamo svojo usodo, in nas zopet potegne v globočino bede. Dohodki državnih uradnikov so uveljavljeni za nedoločljivo, vedno pa daljšo dobo, ti ostanejo dolga leta stalni; nasprotno pa vedno rastejo cene vseh življenskih potrebščin. Neprestano, enako morskim valovom, ki se spenjajo pod mogočno silo prirodne moči, gredo cene kvišku, in problem, urediti uradniške plače tako, da bi rasle enakomerno s cenami živil in da bi bilo njihovo razmerje do teh cen vedno enako — ta problem ni rešen in tudi nikoli ne bo rešen. Tudi je mogoče, da pridejo časi, ko zaveje drug duh v državni upravi, da zavlada slejaliprej uprava trde pesti in si prizadene z absolutističkim sredstvom materialnega pritiska vzgojiti si iz uradništva poslušno orodje v svoje namene. V tem slučaju bi prišli tudi mi zaradi enakosti z uradniki v položaj, da bi na sebi samem občutili resnico, ki jo razodeva govornica: Enakim enako. O tem smo popolnoma na jasnem. Toda vsi pomisleki so uničeni ob železnem argumentu bede. Ko so se razbili vsi naši poizkusi, da bi se rešili po drugi poti sile in potrebe, ostaja samo še usoda državnih uradnikov naše upanje, zadnja veja, ki sezamo po nji v svojo rešitev.

Možje ljudstva, zastopniki ljudstva, ki so tu v naši sredi, so čuli naše besede, spoznali ob izviru naše bolesti. Kar so čuli, ni izraz tega, kar vznemirja majhen krog, to je vzklik vsega, velikega, v svojem pravnem čuvstvu globoko užaljenega stanu! Iz vseh dežel in vseh narodov države so tu združeni zastopniki učiteljstva. Kar jih sicer loči in, žal, le prevečkrat razdvaja v hudem sovraštvu, stopa v ozadje pred zapovedujočo skupno dolžnostjo, združeno potrkatı na vrata parlamenta, da se vzame Avstriji sramota, da pusti svoje učiteljstvo stradati in vzgojevalcem svoje mladine, svojega upanja in svoje bodočnosti, ugrablja veselo moč do izpolnjevanja visoke naloge in tako greši proti svojim najvitalnejšim interesom.

In da ni sredstev, da bi se izpolnila pravična zahteva učiteljstva? Kdo se daj motiti s takimi izgovori? Ali mislijo, da ne more biti v Avstriji konec norcev? Država ima denar za

meče in sulice, za puške in kanone. Kadar zahtevajo težke milijone za oboroževanje in se proti temu dvigne duh ugovora, tedaj je treba vojnemu ministru sestı samo na kljuse „državnih potreb“, in zlomljen je vsak odpor. Morda se lev opozicije umirajoč nekolikokrat nedolžno zgane. In vendar ni pričakovati vojne. Danes, ko je v Evropi, da govorim v podobi, vsaka država kot zaščiten, tja do zob oborožen moč, tišči en meč drugega v nožnici. Za dolga leta naprej je po človeški pameti zajamčen mir med narodi. Toda boj, v notranjosti države, boj proti zmaju nevednosti, ki je obenem boj za povzdigo ljudstva na višjo stopnjo kulture, meče svoje valove dannadan. V tem boju ni nič premirja. Rojen je bil s civilizacijo narodov, spremljal je brez prestanka njih razvoj in bo končan šele tedaj, ko ostavijo poslednji ljudje zemeljsko oblo. Ta večni boj človeštva, boj luči proti temi, ki utemeljuje končno tudi tisto moč ljudstva, ki se izkaže na bojnem polju in ovije sinovom domovine lovor okolo čela — ta boj zahteva v prvi vrsti to, kar se filozofsko opisuje kot državne potrebe. Izdatki za šole so najpravičnejši vojni davek, pa tudi najpametnejši, zakaj brez kujige ostane tudi najostrejša sablja samo lesena palica. Zato ni nobena neumnost večja in samoumernejša kot ta, ki pusti stradati moža, ki vodi boj proti nevednosti in njenim opustošujočim posledicam. Njega obsojati trdo in brez ljubezni, dopuščati, da vojuje poleg boja za ljudsko izobrazbo še težak boj za obstanek, se pravi, odvzeti mu orožje in mladino, ki je izročena njegovemu varstvu, izročati vsem morališkim obcestnim razbojnikom.

Zategadelj ne more več dolgo iti tako naprej kakor doslej. Samo obžalovati je, da nam ni mogoče tistim zastopnikom ljudstva, ki niso prišli med nas, zapisati z gorečimi črkami, kaj so dolžni našemu stanu. Ali bodo besede, ki se danes razlegajo v tej dvorani, zazvenele ven in zbudile speče vesti? Tega ne vemo. Toda vkljub tej negotovosti storimo svojo dolžnost, ker ostane dolžnost tudi potem dolžnost, ako ni njeni izpolnitvi zagotovljen uspeh, zakaj ona je ukaz morale in človečanstva. Toda mi upamo, da se bodo vsaj oni gospodje poslanci, ki so se odzvali našemu povabilu in prišli med nas ter dokazali s tem, da niso ob boju celokupnega avstrijskega učiteljstva za človeka vredno eksistenco ostali mrzlih sre, odločno zavzeli s svojimi somišljeniki v parlamentu za naše pravične in v zakonu utemeljene pravice, ne da bi se dali motiti od nasprotnih vplivov.

* * *

Zahtevo in sklep smo priobčili že v prvotnem poročilu. Prihodnjič zaključimo to izvestje s to in ono drobtino.

Po katoliškem shodu.

Državni poslanec profesor dr. Drtina je po dokončanih volitvah v državno zbornico pisal v „Češki reviji“*, da pride v novi zbornici, ki je bila voljena na podlagi obče volilne pravice, prejalislej do načelne ločitve poslancev v dve skupini. Eno skupino bodo tvorili poslanci svobodomiselnih idej, a v drugo skupino vstopijo vsi reakcionarni poslanci. In preporno jabolko bo — š o l a.

Prerokavanja dozorevajo!

Začetek temu načelnemu razdvoju je iskati v ravnokar minulem avstrijskem katoliškem zborovanju, ki se je vršilo na Dunaju. Avstrijski krščanski socialisti, ki so prešli popolnoma v tabor mednarodnega klerikalizma in ki se senčijo v senci avstrijskih nadškofov, škofov, prelatov itd., so si bili tako svesti svoje moči, svojega uspeha, da so prezgodaj izdali svoje skrite namene.

In zgodilo se je, da je na vseučiliškem sestanku katoliškega shoda kakor tudi na banketu, prirejenem po dunajskem občinskem zastopu temu shodu, kjer so si gasili svojo grmansko žejo — vstal sam dr. Lueger ter na vsa usta povedal, da želi avstrijski klerikalizem dobiti v svoje roke vse šolstvo, posebno pa avstrijska vseučilišča, zakaj le na teh se goji vse kaj drugega kakor pa to, kar želi internacijonalni klerikalizem.

Ta izjava vodje nemških krščanskih socialcev je zbudila glasen protest v vseh naprednih slojih mnogojezične Avstrije. Toda ostalo ni samo pri protestih. Kažejo se že vidne posledice te prezgodaj izrečene izjave. Takozvani nemški blok v parlamentu je šel v kosce; znana „dvanajstovica“ je bila. In prvo združitev vseh svobodomiselnih poslancev brez razlike narodnosti je zbudil Masarikov predlog na naučnega ministra zaradi omenjene izjave. Poudarjati ni potreba, da so se vsi vseučiliški profesorji dvignili kakor en mož proti tej nakani nepremišljenih vodij avstrijskih klerikalcev.

Seveda, možje, ki so mislili, da imajo že vso Avstrijo pod svojimi širokokrajnimi klobuki, so se zbalili te solidarnosti in sedaj izkušajo na vse mogoče načine ublažiti vtisk govora blebetavega dr. Luegerja. Ne motimo se preveč, ako trdimo, da bo dr. Lueger škodil v tisti meri krščanskim socialistom, kakor jih je hitro spravil do veljave.

* Na članek se prilično ozremo.

Opaz. pis.

Jožef Mesner.

Tožno so zapeli dne 27. novembra t. l. komendski zvonovi ter oznanjali občanom in okolici, da je zopet eden zemljanov nastopil pot v one neznane pokrajine, odkoder ni vrnitve več.

Bil je to mož, čigar telesne ostanke smo pravkar izročili materi zemlji v hladno naročje — naš dragi, nepozabni tovariš, nadučitelj Jožef Mesner.

Neutrudno kosi smrtna kosa in zahteva svojih žrtev izmed vrst slovenskega učiteljstva. Zdaj pade v grob mladenič v cvetu svojih let, zdaj zopet zagrne zemlja starčka, ki je vse svoje življenje neumorno delal za omiko in probujo naroda, za dušni in telesni blagor izročene mu mladine. In tak neutruden delavec je bil v pravem pomenu besede naš pokojni tovariš.

V zorni mladosti, ko mu je bilo komaj 20 let, je nastopil težavno pot, po kateri nam je hoditi učiteljem, in vztrajal v naporni službi do konca svojih dni, tako da ga danes po dovršenih 54 službenih letih kot starosto vsega kranjskega učiteljstva polagamo v grob. Po vsi pravici smemo reči s pesnikom, da živel vrli mož ni záse, on živel je za narod svoj, ker mu je v tej dolgi dobi odgojil nebroj sinov in hčera, katerih mnogi

Dejstvo je, da je minuli shod avstrijskih katoličanov zabil močno zagozdo med načela avstrijskega parlamenta ter razdvojil parlament in potem tudi avstrijske narode v dva tabora.

Tu reakcija, tam svobodomiselnost!

In s tem vidnim uspehom katoliškega shoda smo popolnoma zadovoljni.

Druga točka minulega katoliškega shoda, ki mora zanimati vsakega ljudskošolskega učitelja — je bilo poročilo o ljudskem šolstvu in o ljudskošolskem učiteljstvu.

Umljivo je, da mora taka poročila imeti na vsakem katoliškem shodu edini pravi zastopnik katoliških staršev — kak župnik ali dekan. Zakaj le-ti najbolje vedo, v kake staje morajo iti katoliške ovce, da se jih najlažje, a tudi najizdatnejše lahko ostriže.

Resolucije, ki jih je utemeljeval na tem shodu državni poslanec, župnik v Mehrnbachu na Gor. Avstrijskem Josef Lang, in ki so bile tudi soglasno sprejete, se glase:

1. Katoliški shod smatra versko-nravno-patriotično vzgojo mladine kakor edino pravo podlago, na kateri se mora mladina vzgojiti v dobre državljane, v ljudi, ki bodo mogli živeti za večnost sposobno življenje. Katoliški shod obsoja najodločneje ona načela, po katerih vzgaja svobodomiselnost učiteljstvo mladino v svobodomiselnih šolah, zakaj taka vzgoja vodi mladino v začasno in večno pogubljenje; nasprotno odobrava katoliški shod brezpogojno načela katoliških šolskih društev in katoliškega učiteljstva ter toplo priporoča, da se jih gmotno in duševno podpira.

2. Patriotična odgoja se pri nas ne sme omejiti le na negovanje zvestobe do vladajoče dinastije, temveč mladina se mora temeljito priučiti svoji materinščini,* poznati mora kulturo in zgodovino domovine in domačih, to je avstrijskih narodov, in sicer zato, da zna to prav ceniti pozneje v praktičnem življenju.

3. Da se pa tudi mladina odgoja v istini po teh nazorih, se mora skrbeti, da se njih odgojevalce, to je učiteljstvo, pripravlja že v pripravnicah za tak poklic.

4. Da ostane učiteljstvo zvesto načelom versko-nravne vzgoje in da ta načela tudi dejansko uporablja in brani, zato priznava katoliški shod prednosti katoliške organizacije, ki naj deluje v

* Kaj pa dunajski Čehi?!

Uredn.

zavzemajo danes odlično mesto v človeški družbi in mu gotovo ohranijo hvaležen spomin do konca svojih dni.

Rodil se je pokojni Jožef Mesner dne 12. marca 1833. l. na Dovjem v naši divni Gorenjski. Po dovršenih študijah je najprej služboval v Polhovem gradu, kjer je bil obenem prvi učitelj na ondotni novoustanovljeni enorazrednici. Od tam se je preselil na Bohinjsko Belo, potem pa v Škocijan pri Turjaku na Dolenjskem, kjer je služboval 15 let. A kot pristnega Gorenjca ga je vleklo srce zopet „nazaj, v planinski raj“; zaprosil je službe v Komendi, katero je nastopil l. 1875. in jo oskrboval do svoje smrti, polnih 32 let.

Ko je pred štirimi leti praznoval petdesetletnico svojega učiteljevanja, in so mu ob tej priliki udani občani komendski dejansko kazali svojo iskreno vdanost in ljubezen, je doživel takrat blagi starček gotovo enega izmed najboljših dni svojega življenja. V krogu svoje soproge, otrok in vnukov, obdan od hvaležnih učencev in pravih, resničnih prijateljev, se je čutil pomlajenega in nanovo poživljenega, kar nam ostane v nepozabnem spominu vsem, ki smo se udeležili te redke slavnosti.

Danes pa ga ni več med nami! Truplo smo izročili materi zemlji, njegov duh pa biva visoko vrh zvezdá, odkoder seozira

soglasju s centralno organizacijo, priporoča najtopleje katoliško učiteljsko organizacijo, čestita katoliškemu učiteljstvu na njih dosedanjih uspehih in želi, da se ta organizacija razširi, posebno v nenemških pokrajinah.

Jasno se kaže tendenca vseh teh resolucij. Iz njih se zrcalijo vse one zahteve, ki jih goji že od nekdanj internacijonalni klerikalizem napram šolstvu.

Kakšna bi bila ljudska šola, ako bi se izročila na milost in nemilost klerikalizmu, nam dovolj dokazujejo razne resolucije, ki jih predlagajo in sprejemajo na raznih katoliških shodih, kakor poldnevni pouk, šestletna šolska doba, več kmetijskega pouka v šole itd. Šola bi torej postala pravo torišče sistematiškega nazadovanja, zakaj tu bi se otroci pač naučili nebroj molitvic in sličnih stvarij, ki jim v poznejšem življenju ne hasnejo čisto nič, branju in pisanju bi se priučili le za silo, a kmetijstvo bi bilo pa oni „paradešimel“, ki bi imelo nalogo, polagoma nadomestiti sedaj običajne realne predmete. No, in o odgoji značajev ne govorimo, ker ti ljudje sploh nimajo značajev!

Da jim naša c. kr. učiteljska še niso dovolj klerikalna, vemo dobro. Ti možakarji bodo šele tedaj zadovoljni, ko bodo na naših c. kr. učiteljskih poučevali sami šolski bratje in same šolske sestre.

Kako srečo bodo pa imeli klerikalci pri snovanju katoliških učiteljskih društev, pokaže prihodnost. Do sedaj, lahko rečemo, so ti uspehi tako minimalni, tako žalostni, da se celo merodajni klerikalni voditelji sramujejo teh neuspehov. In na tako značajnost ljudskošolskega učiteljstva smo prav ponosni. Zgodovina organizacije katoliškega učiteljstva, posebno na Slovenskem, kaže, da je vsak trud, vsak napor klerikalcev tu zaman. — Da pa tudi najnovejše taktičke poteze, ki so jih pričeli delati klerikalci na svojih shodih (n. pr. Dobrava in Radovljica) ne prinesejo uspehov, za to garantujemo!

Kako rajsko veselje bomo pa ljudskošolski učitelji uživali, ko pridemo pod okrilje teh ljudskih osrečevalcev, pokažemo v kratkem na zgledih iz življenja.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta!“

na togujočo rodovino in na nas vse, ki smo ga spremili na potu k večnemu pokoju, katerega je našel tu ob znožju krasnih kamniških planin!

Bridko in težko je danes pri sreči njegovi zapuščeni rodovini, bridko in težko nam je tovarišem njegovim, a tudi Vam, spoštovani občani, ko se ločimo od pokojnega g. Mesnerja; navdaja nas le tolažilna zavest, da

praznik ni bilo njegovo življenje,
življenje mu bilo je delaven dan.

Počivaj toraj v miru, dragi nam tovariš, meni pa še posebej očetovsko mili prijatelj, odpočij si od truda, ki ga je bilo polno Tvoje življenje,

saj našel si na božjem nebi
kar tukaj si zastoj iskal.

Blagor Tebi, naš tovariš, ki

Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči;
kjer solnce sreče Ti ne vgasne,
resnice solnce ne stemni.

Slava Tvojemu spominu!

T. Petrovec.

Novi školski zakoni za Istru.

Priopéuje Aug. Rajčić.

Istarski sabor glasovao je u tek minulom svojem zasjedanju razne školske zakone. Veleučeni gospodin profesor Vjekoslav Spinčić, koji se je osobito zauzimao za čim pravednije uredjenje naših pravnih odnošaja, izvolio mi je dostaviti vse spomenute zakone kako ih je prihvatio sabor. Znajuć, da svaki učitelj i svaka učiteljica želi znati koji i kakovi su ti zakoni, priopćit ću ih u hrvatskom prevodu.

A.

Naert zakona, kojim se uređuju pravni odnošaji učiteljstva općih pučkih škola u Istri.

§ 1.

Učiteljsko osoblje na javnim pučkim školama u pograničnoj grofoviji Istri sastoji od nadučitelja, ravnajućih učitelja, učitelja i podučitelja. Ravnajući učitelji su oni učitelji, koji upravljaju jednorazrednom, a nadučitelji oni, koji upravljaju višerazrednom pučkom školom. Ravnajućem učitelju građanske škole pripada naslov i značaj ravnatelja. Odgovarajući naslovi vrijede i za žensko učiteljsko osoblje.

§ 2.

Stalno ustanovljena učiteljska mjesta na javnim pučkim školama jesu mjesta podučitelja (Ijice) ili mjesta učitelja (Ijice) I., II. ili III. reda.

§ 3.

I. U koji red da se uvrste učiteljska mesta na građanskim školama, određuju sporazumno pokrajinski istarski odbor i e. k. pokrajinska školska oblast i to prigodom ustanovljenja odnosno proširenja pomenutih škola.

II. Razvrstanje stalno ustanovljenih učiteljskih mjesta na javnim pučkim školama uslijedit će redovito na temelju slijedećih ustanova.

Ustanovit će se:

1. na mješovitim školama:

- a) sa jednom učiteljskom silom jedno mjesto učitelja III. reda;
- b) s dvjema učiteljskim silama jedno mjesto učitelja II. reda i jedno mjesto učiteljice III. reda;
- c) s trim učiteljskim silama jedno mjesto učitelja II. reda, jedno mjesto učiteljice III. reda i jedno mjesto podučitelja;
- d) sa četirimi učiteljskim silama jedno mjesto učitelja I. reda, jedno mjesto učitelja III. reda, jedno mjesto učiteljice II. reda i jedno mjesto podučiteljice;

2. na muškim školama:

- a) sa jednom učiteljskom silom jedno mjesto učitelja III. reda;
- b) s dvjema učiteljskim silama jedno mjesto učitelja II. reda i jedno mjesto učitelja III. reda;
- c) s trim učiteljskim silama jedno mjesto učitelja II. reda jedno mjesto učitelja III. reda i jedno mjesto podučitelja;
- d) sa četirimi učiteljskim silama jedno mjesto učitelja I. reda, jedno mjesto učitelja II. reda, jedno mjesto učitelja III. reda i jedno mjesto podučiteljice;
- e) sa pet učiteljskih sila jedno mjesto učitelja I. reda, jedno mjesto učitelja II. reda, jedno mjesto učitelja III. reda, jedno mjesto podučitelja i jedno mjesto učiteljice III. reda;

3. na ženskim školama:

- a) sa jednom učiteljskom silom jedno mjesto učiteljice III. reda;

- b) s dvjema učiteljskim silama jedno mjesto učiteljice II. reda i jedno mjesto učiteljice III. reda;
- c) s trim učiteljskim silama jedno mjesto učiteljice II. reda, jedno mjesto učiteljice III. reda i jedno mjesto podučiteljice;
- d) sa četirim učiteljskim silama jedno mjesto učiteljice I. reda, jedno mjesto učiteljice II. reda, jedno mjesto učiteljice III. reda i jedno mjesto podučiteljice;
- e) sa pet učiteljskih sila jedno mjesto učiteljice I. reda, jedno mjesto učiteljice II. reda, jedno mjesto učiteljice III. reda i dva mjesta podučiteljice.

Na muškim školama sa više od pet razreda ustanovit će se za svaku dalju učiteljsku silu najprije jedno mjesto podučitelja, pak jedno mjesto učitelja III. reda i naposljed jedno mjesto učitelja II. reda, držeći se toga postupka i kod svakog slijedećeg proširenja škole, tako, da na muškoj školi sa budi si koliko učiteljskih sila ne će se moći ustanoviti više od jednoga mjesta učitelja I. reda niti više od jednog mjesta učiteljice III. reda.

Na ženskim školama sa više od pet razreda ustanovit će se za svaku dalju učiteljsku silu najprije jedno mjesto učiteljice III. reda, pak jedno mjesto učiteljice II. reda i naposljed jedno mjesto podučiteljice, držeći se toga postupka i kod svakog slijedećeg proširenja škole, tako, da na ženskoj školi sa budi si koliko učiteljica ne će se moći ustanoviti više od jednoga mjesta učiteljice I. reda.

Inako ustanovljenje učiteljskih mjesta može od slučaja do slučaja uslijediti samo uz privolu pokrajinskog odbora.

III. Ako uslijed proširenja jedne škole bude uvršteno mjesto ravnajućeg učitelja u koji viši red, promaknut će pokrajinska školska oblast uredovno u viši red plate dotadašnjeg stalnog ravnajućeg učitelja, ako je njegovo službovanje bilo u svakom pogledu povoljno.

IV. Sa privolom pokrajinskog odbora iznimno će se raspisati i stalno podijeliti također mjesta učitelja na prazna mjesta učiteljica i obratno.

V. Privremeno dozvoljena učiteljska mjesta i mjesta posebno namještenih vjeroučitelja, ne će se računati za promjenu klasifikacije ustanovljenih učiteljskih mjesta na odnosnoj školi.

§ 4.

Broj stalnih učiteljskih mjesta na pojedinim školama odredit će se na temelju državnog školskog zakona ili na temelju suglasne odluke pokrajinske školske oblasti i pokrajinskog odbora za Istru.

Jednakim suglasjem mogu se dozvoliti i privremena učiteljska mjesta i ustanoviti mjesta stalnih namjesnih učitelja za određena školska okružja: osobni doplaci (§ 13.) i stanarina (§ 14.) za stalne namjesne učitelje ili učiteljice odredit će se prema mjestu sjedišta odnosno kotarske školske oblasti.

Klasifikacija mjesta, na koja se ne mogu primijeniti ustanove § 3. (privremena mjesta, stalni namjesni učitelji), uslijedit će u sporazumu pokrajinske školske oblasti i pokrajinskog odbora za Istru.

§ 5.

Podijeljenje stalnih mjesta podučitelja ili nadučitelja, ravnajućeg učitelja ili učitelja od jednog od tri pomenuta reda uslijedit će putem javnog raspisa natječaja u smislu ustanova zakona od 3. studenoga 1874. br. 30 l. z. i n. za Pr., odnosno zakona od 9. listopada 1901. br. 35 l. z. i n. za Prim.

Da bude natjecatelj stalno imenovan, treba, da je položio sa dobrim uspjehom ispit osposobljenja.

§ 6.

Stalni podučitelji iza desetgodišnjeg pohvalnog službovanja bit će uredovno promaknuti za stalne učitelje III. reda.

Stalni učitelji III. reda iza dvadesetgodišnjeg pohvalnog službovanja bit će uredovno promaknuti za stalne učitelje II. reda.

Stalni učitelji II. reda iza tridesetgodišnjeg pohvalnog službovanja bit će uredovno promaknuti za stalne učitelje I. reda.

Za sva spomenuta promaknuća računat će se samo godine neprekidnog službovanja na javnim pučkim školama u pograničnoj grofoviji Istri iza stalnog imenovanja, u koje će se godine računati i vrijeme privremenog službovanja od dana, kada je odnosna učiteljska sila podastrla molbu za postignuće mjesta na koje je bila imenovana.

Iste ustanove vrijede i za žensko učiteljsko osoblje i za stalne namjesne učitelje ili učiteljice (§ 4).

Pravo promaknuća u smislu ovoga § pripada pokrajinskoj školskoj oblasti.

Ako službovanje odnosne učiteljske sile ne bude pripoznato pohvalnim za cijelo prošlo desetgodište, odlučit će pokrajinska školska oblast, da li će se i koji razmak vremena uzeti u obzir za možebitno promaknuće; u tom slučaju dozvolit će se promaknuće tekar onda, pošto bude nadopunjeno potrebno desetgodište. Možebitno daljnje promaknuće u smislu ovoga § ne će se dozvoliti nego po izmaku daljnog potpunog desetgodišta ubrojivog od dana zadnjeg promaknuća.

§ 7.

Slučili se, da bude iza uredovnog promaknuća jedne učiteljske sile, ispražnjeno na istoj školi jedno mjesto istog reda, na koji je bila promaknuta odnosna učiteljska sila, otvorit će se natječaj za mjesto onog reda, u kojem je bila promaknuta učiteljska sila prije svoga promaknuća.

(Slijedi odlomak koji nije moguće odgonenuti.)

U svakom slučaju morat će se raspisati nepopunjeno mjesto ravnajućeg učitelja, ma da je i bila koja učiteljska sila na istoj školi promaknuta na isti ili u viši red nego li je onaj ravnajućeg učitelja.

§ 8.

Učiteljske sile na javnim pučkim školama primaju iz pokrajinske školske zaklade godišnju plaću i eventualne osobne doplatke, poslovni doplatak i petgodišnje doplatke, dočim primaju stnu u naravi odnosno stanarinu od školske općine.

§ 9.

Godišnja plaća stalno imenovanih učiteljskih sila na javnim općim pučkim školama jest za podučitelje 1200 K, za učitelje III. reda 1440 K, za učitelje II. reda 1680 K, a za učitelje I. reda 1920 K.

Godišnja plaća stalno imenovanih učitelja na građanskim školama iznaša za 360 K po redu više.

Godišnja plaća stalno imenovanih podučitelja na građanskim školama je 1440 K.

Privremenim učiteljskim silama providjenim svjedodžbom osposobljenja pripada plaća određena stalnim namještenim podučiteljima.

Godišnja plaća privremenih učiteljskih sila providenih samo svjedodžbom zrelosti iznaša 960 K (učiteljski kandidat). Prvim slijedećega mjeseca iza ispita osposobljenja primaju plaću određenu za definitivno imenovanje podučitelje.

Plaća ženskog učiteljskog osoblja iznaša u svakom slučaju 80 % plaće određene odgovarajućem redu muških učiteljskih sila.

§ 10.

Poslovni doplatk učiteljskim silama, koje upravljaju kojom općom pučkom školom, računa se po broju definitivno ustanovljenih učiteljskih mjesta na odnosnoj školi, i to:

na školama sa 1 ili 2 učiteljskim silama godišnjih 180 K;	
" " " 3 " 4 " " " 300 K;	
" " " 5 " 6 " " " 420 K,	

i za svaku slijedeću učiteljsku silu po 60 K više do najviše godišnjih 600 K. Žensko učiteljsko osoblje prima 80 % od spomenutih poslovnih doplatka do najviše godišnjih 480 K.

Ravnateljima građanskih škola pripada godišnji poslovni doplatk u iznosu od 600 K, a ravnateljicama u iznosu od 480 K.

§ 11.

Učitelji i podučitelji, bili stalni ili privremeni, imaju pravo na šest petgodišnjih doplatka, od kojih prvi dozrijeva nakon 5 godina, drugi nakon 10 godina, treći nakon 15 godina, četvrti nakon 20 godina, peti nakon 25 godina i šesti nakon 30 godina neprekidnog službovanja na pučkim ili građanskim školama u pograničnoj grofoviji Istri iza ispita osposobljenja.

Za postignuće pojedinih petgodišnjih doplatka potrebno je da bude službovanje odnosno učiteljske sile u cijelom prošlom petgodištu u svakom obziru povoljno i da je odnosna učiteljska sila postigla u obuci dobar uspjeh, jer će joj se inače za odgovarajuće dobu odgoditi rok doznačenja petgodišnjeg doplatka.

Odluka o doznačenju petgodišnjih doplatka i o možebitnoj odgodi početka istih pripada pokrajinskoj školskoj oblasti.

Petgodišnji doplaci počinju se isplaćivati prvim slijedećega mjeseca iza što su dozrijeli.

Učiteljskim silama, su koje neposredno pred njihovim stalnim imenovanjem za koju školu pogranične grofovije Istre služile na školama u drugim kraljevinama i zemljama zastupanim u carevinskom vijeću, odredit će pokrajinska školska oblast sporazumno sa zemaljskim odborom godine, da li će se i koliko vremena one njihove prijašnje službe ubrojiti u svrhu doznačenja možebitnih petgodišnjih doplatka.

§ 12.

Svaki petgodišnji doplatk iznaša za privremenu mušku učiteljsku silu godišnjih 120 K, a za stalnu mušku učiteljsku silu godišnjih 180 K: ženskomu učiteljskomu osoblju pripada 80 % od tih iznosa.

Kada privremena učiteljska sila postigne stalno imenovanje, računat će joj se prvim slijedećega mjeseca iza stalnog imenovanja dotadašnji petgodišnji doplaci u iznosu petgodišnjih doplatka stalnih učiteljskih sila.

§ 13.

Stalne i privremene učiteljske sile, providjene svjedodžbom osposobljenja, uživat će dok službuje na školama u gradu Puli i u poreznim općinama Volosko i Opatija, godišnji osobni doplatk od 360 K koji se ne ubraja u mirovinu; pod istim uvjetima uživat će učiteljske sile namještene na školama nalazećim se u drugim mjestima lječilišnih okružja opstojećih u pokrajini osobni godišnji doplatk od 240 K, koji se ne ubraja u mirovni i osobni godišnji doplatk od 180 K u mjestima, koja su sijela kotarskih sudova.

Učiteljskim kandidatima isplaćat će se spomenute osobne doplatke prvim slijedećega mjeseca iza ispita osposobljenja.

Učiteljske sile na pučkim školama, koje bi bile providjene svjedodžbom osposobljenja za građanske škole, uživat će godišnji osobni doplatk od 120 K, koji se ne će ubrajat u mirovinu, a taj doplatk počinje sa prvim slijedećeg mjeseca iza ispita osposobljenja.

Ženskom učiteljskom osoblju pripada 80 % od spomenutih osobnih doplatka.

§ 14.

Učiteljsko osoblje ima pravo na prikladan stan u naravi, ili ako toga nije, na stanarinu, u smislu slijedećih ustanova.

Ravnatelji građanskih škola i upravitelji pučkih škola od dva ili više razreda bili oni stalno ili privremeno imenovani, imaju pravo na stan od najmanje tri sobe, jedne sobice, sa potrebnim nuzgrednim prostorima (kuhinjom, konobom i zahodom), a taj stan dodijelit će im se u školskoj ili u kojoj drugoj pristojnoj zgradi. Ako nije stana u naravi, pripada im godišnja stanarina: od 840 K u gradu Puli i u lječilištima Voloskom, Opatiji i Lovranu; od 720 K u gradovima Poreću, Pazinu, Malom Lošinju i Velom Lošinju; od 600 K u gradovima ili mjestima, koja su sijela kotarskoga suda i u gradovima Miljam, Izoli i Kastvu, a od 540 K u svim ostalim mjestima.

I ostale učiteljske sile, ako su providjene svjedodžbom osposobljenja, imaju pravo na stan u naravi sastojeći od dviju soba, jedne sobice sa potrebnim nuzgrednim prostorima. Ako nije stana u naravi, pripada im godišnja stanarina i to: u gradu Puli i u lječilištima Opatiji, Voloskom i Lovranu u iznosu od 600 K za stalno imenovane učitelje a od 480 K za podučitelje i privremene učitelje; u gradovima Poreću, Pazinu, Malom Lošinju i Velom Lošinju u iznosu od 540 K za stalno imenovane učitelje, a od 360 K za podučitelje i privremene učitelje; u mjestima, koja su sijela kotarskoga suda, i u gradovima Miljam, Izoli i Kastvu u iznosu od 480 K za stalno namještene učitelje, a od 300 K za podučitelje i privremene učitelje; u svim ostalim mjestima u iznosu od 360 K za stalno imenovane učitelje a od 240 K za podučitelje i privremena učitelje.

Ako u sad opstojećim školskim zgradama ne bi bile na raspoloženje odnosnim učiteljskim silama sve propisane prostorije, pripadat će im zato razmjerna odšteta u novcu.

Učiteljskim silama providjenim samo svjedodžbom zrelosti (učiteljskim kandidatima) doznačit će se u ime stanarine: u gradu Puli i u lječilištima Opatiji, Voloskom i Lovranu iznos od 240 K, a u svim ostalim mjestima iznos od 180 K. Prvim slijedećega mjeseca iza ispita osposobljenja doznačit će se ovim učiteljskim silama ili pristojan stan u naravi, ili stanarina u iznosu određenom za učiteljske sile sa svjedodžbom osposobljenja.

Privremenim ravnajućim učiteljima, i ako nemaju ispita osposobljenja, pripada stan u naravi odnosno stanarina, u iznosu kano da su stalno imenovani na tom mjestu.

Stanarina se računa u mirovinu odnosno učiteljske sile, i to u iznosu od 540 K za ravnatelje građanskih škola i za ravnajuće učitelje pučkih škola, u iznosu od 360 K za učitelje i u iznosu 240 K za podučitelje.

Predstojeće ustanove vrijede i za žensko učiteljsko osoblje razlikom, da će im se godišnje stanarine računati po 80 % i isti % računati u mirovinu prema svotama određenim za muške učiteljske sile.

U sporovima obzirom na stan u naravi odnosno na stanarinu odlučivat će pokrajinska školska oblast.

§ 15.

Privremeno imenovani posebni vjeroučitelji imaju pravo na vse prihode koje uživaju privremeni učitelji iste škole sa ispitom osposobljenja; a stalno namješteni posebni vjeroučitelji imaju pravo na beriva stalnih učitelja III. reda na istoj školi i na promaknuće u smislu § 6 u drugi red iza desetgodišnjeg neprekidnog pohvalnog stalnog službovanja.

§ 16.

Privremeni namjesni učitelji, to jest oni, koji nisu namješteni na kojoj školi a zamjenjuju drugog učitelja privremeno zaprečenog u obučavanju, bez obzira da li su ili nisu osposobljeni za učiteljsku službu, primaju, ako su muški, posticipatnu mjesečnu plaću od 120 K, a ako su ženske od 100 K i to bez ikakva prava na stan u naravi odnosno na stanarinu. No i za privremene namjesne učitelje vrijede ustanove § 13. Prigodom doznačenja plaće, naznanit će se rok trajanja iste.

Za supljanja preko tri mjeseca potrebna je prethodna privola pokrajinskog odbora.

§ 17.

Čim ovaj zakon stupi u pravnu snagu, odmjerit će se i doznačiti na temelju ustanova istoga svim učiteljskim silama u službi na pučkim školama pogranične grofovije Istre — počam od 1. siječnja 1908. — plaća, možebitni petgodišnji doplaci, poslovni i osobni doplaci, te stanarina svakom prema redu plaće postignutom jur prije izdanim dekretima i prema ukupnog broju godina službovanja ubrojivih u smislu ovoga zakona, dočim će se obustaviti sa 31. prosinca njihova dosadašnja beriva.

Ako se upostavi, da ima biti koje učiteljsko mjesto klasičirano u smislu § 3. ovoga zakona višim redom od onoga, koji je do tada uživala odnosna stalna učiteljska sila na tom mjestu, doznačit će se od vremena naznačenog u prvoj postojećoj ovog § toj učitejskoj sili beriva spojena sa dotičnim višim redom.

Promaknuća po starosti u smislu § 6. ovoga zakona provesti će se ograničenjem, da će učiteljske sile koje budu 31./12. 1907. III. reda biti promaknute u II. red tek nakon deset godina od postignuća III. reda, tako isto i učiteljske sile, koje budu 31. prosinca 1907. II. reda, neće se promaknuti u I. red prije no izmine desetgodište iza kako im bješe podijeljeno mjesto II. reda.

Stalnim učiteljskim silama, koje na temelju dosadašnjih zakona primaju veće prihode nego li bi im pripadali na temelju ovoga zakona, ne će se sniziti dosadašnja beriva.

Privremenim učiteljskim silama, koje primaju veće prihode nego li im pripadaju u smislu ovoga zakona, doznačit će se od 1. siječnja 1908. beriva izključivo po ustanovama nazočnog zakona.

§ 18.

Ovaj zakon stupa u snagu danom proglašenja.

Početak njegove valjanosti stupit će van krijeposti sve protivne ustanove pokrajinskih zakona od 31. ožujka 1870. br. 20 L. Z. N. za Prim., od 3. studenoga 1874. br. 30 L. Z. N. za Prim., od 14. prosinca 1888. br. 32 i od 9. listopada 1901. br. 35 L. Z. N. za Pr.

§ 19.

Moj ministar za bogoštovje i nastavu ima provesti ovaj zakon.

„Akademija“

Ljudsko izobraževalno društvo v Ljubljani.

Njen namen, dosedanje poslovanje in načrt za prihodnjost.

I.

Namen društva.

Društvo „Akademija“ se je ustanovilo, da organizovano in sistematično širi duševno obzorje slovenskega ljudstva. Dvigati nivó izobrazbe zlasti širših slojev, to je bil namen ustanoviteljev. Kulturno delo je predpogoj vsakega drugega; gospodarski in politični napredek temelji na kulturni podlagi. Zato so ustanovitelji „Akademije“ izložili politično strankarstvo; združili so se razni politični elementi v skupni namen: razširjati z vsemi, v novi dobi nastopajočimi sredstvi omiko med svojimi rojaki. Samo en pogoj so stavili svojemu delu: izobrazba, ki naj jo širijo, bodi odsev moderne vede! Rezultate novodobne znanosti in izkušenosti treba podajati svobodno. Na podlagi te omike, te umstvene in nravne šole naj si potem posamezniki urejajo svoje življenje.

To je bil in je cilj „Akademije“: uveljavljati med Slovenci naprednejše misli, ki dokazujejo svojo narodnost s tem, da so z umskega in nravnega stališča boljše od doslej odločujočih.

Tri leta obstoja doslej „Akademija“. Kako je izvrševala svoj namen in kako se je razvijala, o tem nas poučujejo naslednji podatki.

II.

Poslovanje društva.

Ustanovni občni zbor je bil dne 26. oktobra 1904.

1. Prvi redni občni zbor „Akademije“ se je potem vršil dne 18. oktobra 1905., ki je podal sliko o prvem poslovnem letu 1904/1905. Odbor je bil v tem letu sestavljen sledeče: predsednik dr. Ravnihar, podpredsednik dr. Robida, tajnik Dermota, podtajnik dr. Novak, blagajnik dr. Stojc, knjižničar dr. Lončar; odborniki: profesor Franke, učitelj Gärtner, dr. Kušar Valentin, dr. Kraigher, dr. Müller; namestniki: prof. Majcen (Novo mesto), dr. Merhar (Trst), dr. Tuma (Gorica); revizorji: prof. Kenda (Ljubljana), učitelj Šega (Logatec), dr. Tičar (Kranjska gora).

V prvem poslovnem letu je bilo 65 predavanj; tako veliko število zato, ker je imel dr. Robida v Ljubljani velik tečaj predavanj o higijeni. Predavanja so bila posamezna in v tečajih. Predavalo se je v industrijskih, poljedelskih in trgovskih krajih na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem; poslušaleci so bili v prvi vrsti industrijalni delavci, dijaki in kmetje; predavanja so bila glavno medicinske, socialne, gospodarske in literarne vsebine. Poleg tega so se vršili trije jour-fixi. Odbor je imel devet sej.

Prvo poslovno leto društva je imelo predavateljski značaj. Na prvem obnem zboru pa se je tudi govorilo o ustanovitvi javne knjižnice in čitalnice v Ljubljani in o jezikovnih kurzijah.

2. Drugi redni občni zbor se je vršil dne 27. oktobra 1906. za poslovno leto 1905/1906. Odbor je bil za to leto sestavljen sledeče; predsednik dr. Ravnihar, podpredsednik dr. Robida, tajnik dr. Lončar, podtajnik inženir Turk, blagajnik dr. Demšar, knjižničar profesor Kenda; odborniki; dr. Dermota, prof. Franke, dr. Kušar Valentin, dr. Lavrenčič, dr. Novak; namestniki: Jernejšič (Trst), prof. Reisner (Novo mesto), dr. Tuma (Gorica); revizorji: dr. Beuk

(Idrija), učitelj Gärtner (Ljubljana), dr. Tičar (Kranjska gora).

V drugem poslovnem letu je bilo 22 predavanj, in sicer: v Idriji 8, v Ljubljani 7, v Novem mestu 3, v Cerknici, Laškem trgu, Radovljici in Sodražici po eno. Predavanja so bila glavno naravoslovne, pravniške, zemljepisne in socialne vsebine. Poslušalci so bili izvečine delavci in kmetje, dijaki, meščani in inteligencija. Jour-fix je bil eden. Odbor je imel sedem sej.

Tudi v drugem poslovnem letu se je omejevala „Akademija“ v prvi vrsti na predavanja. Storilo pa je društvo obenem korake da razširi svoj delokrog in izpopolni dosedanje delo. Stopilo je v zvezo z dijaškim društvom „Prosveto“ in s „Sokolom“, da se uresniči misel o javni knjižnici in čitalnici v Ljubljani. Obenem se je začela akcija, da postane „Akademija“ centrala vsega naprednega t. zv. poljudno-izobraževalnega dela na Slovenskem, kar pa je ostalo še v povojih.

3. Tretji redni občni zbor se je vršil dne 2. novembra 1907. za poslovno leto 1906/1907. Odbor je bil v tem letu sestavljen sledeče: predsednik dr. Ravnihar, podpredsednik prof. Franke, tajnik dr. Lončar, podtajnik inženir Turk, blagajnik dr. Demšar, knjižničar profesor Kenda; odborniki: dr. Dermota, prof. Grošelj, dr. Novak, dr. Stojce, dr. Žerjav; namestniki: Jernejčič (Trst), profesor Reisner (Novo mesto), dr. Tuma (Gorica); revizorji: učitelj Gärtner (Ljubljana), prof. Pirc (Idrija), dr. Tičar (Kranjska gora).

V tretjem poslovnem letu je bilo 32 predavanj, in sicer: v Ljubljani 17, v Trstu 4, v Nabrežini 3, v Kranju in Idriji po 2, v Celju, Ribnici, Škofji Loki in v Zagorju ob Savi po eno. Predavanja so bila literarne, naravoslovne, socialne in zemljepisno-zgodovinske vsebine. Poslušalci so bili dijaki, industrialni delavci, meščani inteligencija in pri ljubljanskih predavanjih zlasti ženstvo.

Pomemben korak za slovensko kulturno življenje je napravila „Akademija“ v tem letu s tem, da je priredila v Ljubljani predavanja vseučiliških profesorjev iz Zagreba. Na inicijativo prof. dr. Ilešiča in po posredovanju vseučiliškega prof. Vjekoslava Klaića v Zagrebu so predavali sledeči hrvaški vseučiliški profesorji:

Dr. Albert Bazala: „O etiki in politiki“; dr. Lazar Car: „O vzroku smrti“; dr. K. Gorjanović-Kramberger: „Diluvialni človek — Homo primigenius — in njegovo razmerje nasproti modernemu človeku“; dr. Anton Heinz: „Oblika in življenje bakterij“ (dvakrat); dr. Gustav Janeček: „O metalurgiji potom elektrolize ino alumino-metalurgiji“; dr. Iso Kršnjavi: „O prosvetnem delovanju Frančiškankovna Hrvaškem“; dr. Fran Marković: „O Simonu Gregorčiču“; dr. Ferdo Šišić: „O postanku današnjega zemljepisnega pojma Dalmacije in ovprašanju zjedinenja Dalmacije s Hrvaškim“.

Mestna občina ljubljanska in dar ljubljanskega župana Ivana Hribarja v znesku 2000 K sta omogočila dalje ustanovitev javne knjižnice in čitalnice v Ljubljani, ki nosi naslov Simona Gregorčiča in ki jo upravlja poseben odbor, v katerem so za leto 1907. sledeči člani: od „Akademije“ dr. Lončar in dr. Novak,

od „Prosvete“ jurist Fettich in dr. Žerjav, od „Sokola“ dr. Murnik in dr. Ravnihar, mestno občino pa zastopa občinski svetnik dr. Triller.

Namesto jezikovnih kurzov, o katerih se je govorilo na prvem občnem zboru se je pečala „Akademija“ v tretjem svojem poslovnem letu z vprašanjem o kurzih za analfabete in se je dogovorilo z učiteljem Šijančem, da napravi abecednik za analfabete. Do praktičnega izvrševanja te misli še ni prišlo doslej.

Da se omogoči društvom in korporacijam pristop k „Akademiji“ za redne in izredne člane, so se v tem zmislu izpremenila pravila. To je daljši korak, ki ga je napravilo društvo, da izvede svojo misel o centraliziranju vseh slovenskih naprednih izobraževalnih društev.

Istemu namenu naj služijo vzorna pravila, ki jih je založila „Akademija“, da olajšuje snovanje novih izobraževalnih društev in reformiranje starih v zmislu javnih knjižnic in čitalnic.

„Akademija“ je torej v tretjem poslovnem letu poleg predavateljstva začela posegati tudi na polje knjižničarstva in drugega ljudsko-izobraževalnega dela.

Odborovih sej je bilo v tem letu osem.

III.

Načrt za prihodnost.

Dosedanji razvoj „Akademije“ nam kaže smer za prihodnost. Kar je bilo uspešnega, bodi bodrilo za še uspešnejše; kar je bilo slabega in nezadostnega, bodi svarilo, poučna šola, ki naj prinaša korist in napredek.

Kar se tiče predavateljstva, naj se prirejajo v Ljubljani zlasti vseučiliška predavanja hrvaških profesorjev, če mogoče, ciklično. Po drugih mestih, trgih in večjih krajih slovenskega ozemlja naj predavajo domače moči.

Da pa dosega javna predavanja svoj namen, je treba, da usposabljammo za nje poslušalstvo s prirejanjem sistematičnih kurzov iz različnih strok človeškega znanja, ki naj dajejo širšim masam oni minimum splošne omike, ki je potreben za umevanje vsakega predavanja. Ta priprava v malem je predpogoj uspešnega dela v velikem, v javnosti. Kot prvi člen v tej vrsti so brezdvomno analfabetski tečaji; za njimi prihajajo drugi kot nadaljevanje in izpopolnjevanje ljudske šole.

Poleg predavateljstva in izobraževalnih kurzov nastopaj knjižničarstvo. Sedanja oblika čitalnic in bralnih društev ne zadošča in ne odgovarja novim zahtevam. V njih veje več ali manj aristokratski duh, ki zapira pot izobrazbe širšim slojem. Reformiranje izobraževalnih društev v zmislu javnosti, knjižnic in čitalnic v zmislu splošne dostopnosti je ena izmed glavnih nalog poljudno-izobraževalnega dela.

Pri vsem tem je pa treba koncentracije. Centraliziranje izobraževalnih društev v skupni zvezi je utemeljeno z duševnega in gmotnega stališča. Ljudska izobrazba v zmislu predavanj, poučnih tečajev, javnih knjižnic in čitalnic itd. je mogoče sistematično le, ako so dane duševne sile in gmotni pripomočki. Oboje je potrebno in se dosega z združenimi močmi. To je kategorični imperativ za vsako organizirano delo.

V tej smeri naj se vrši nadaljnje poslovanje „Akademije“.

Dr. Dragotin Lončar,
t. č. tajnik.

Pisarna.

LXII.

Vprašanje: Tu pri nas je navada, da g. katehet nastavlja izpoved in obhajilo med drugimi dnevi tudi na četrtek. Ker je četrtek pouka prost dan in ker določuje zakon prost dan tudi na dan izpovedi in obhajila, vprašam pisarno:

Ali more g. katehet nastaviti izpoved ali obhajilo na četrtek in tako prikrajšati po zakonu določen prost dan? B.

Odgovor: Dotični ukaz le dovoljuje — a ne ukazuje — da sme katehet zahtevati od šolskega voditelja v svrhu prejetja zakramentov, da so šolski otroci prosti pouka dva pol dneva (popoldne prejšnjega dne in dopoldne naslednjega dne) ali en cel dan. Ako pa katehet takega prostega časa ne želi, ne more se mu kaj posebnega v tej zadevi predpisovati. Seveda ob četrtekih ni učitelj primoran, otrok pri imenovanih verskih vajah nadzorovati, ker je četrtek zanj prost dan. Ako pa meni učiteljski zbor, da bi bili učenci zaradi tega prikrajšani na počitnicah, naj se o tem posvetuje v domači učiteljski konferenci, pri kateri mora katehet seveda vsekakor sodelovati.

LXIII.

Vprašanje: 1. Ali je nadučitelj na zahtevo krajnega šolskega sveta primoran, umakniti se iz šolskega stanovanja v svrhu tega, da se njegovo stanovanje porabi za silo za še eno šolsko sobo in ali dobi nadučitelj v slučaju, da se seli iz šole, zakonito stanarino plačano tudi tedaj, ako se seli v lastno hišo?

2. Ali je nadučitelj upravičen prositi tudi za tobačno trafiko in ali se ta sme nastaniti tudi v šolskem poslopju.

Dolenjsko.

Odgovor. 1. Ker imate v službenem dekretu zajamčeno naturalno stanovanje ali stanovanjsko odškodnino, ste dolžni umakniti se iz šolskega poslopja, ako hočeta obe kompetentni šolski gosposki (krajni in c. kr. okrajni šolski svet) porabiti Vaše stanovanje v šolske namene. Stanarino Vam morajo seveda plačati, akotudi potlej bivate v lastni hiši.

2. Upravičeni ste, prositi za tobačno trafiko, ki pa ne sme biti v šolskem poslopju. Opravljati pa kaže Vam ta posel le po najetem uslužbencu. (Sicer pa prosimo še cenjene čitatelje, da povedo svoje mnenje o tem redkem vprašanju)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. Knjige „Slovenske Šolske Matice“ za leto 1907. bodo kmalu dotiskane. Da nam bo mogoče o pravem času završiti tudi imenik članov našega društva, prosimo p. n. gg. poverjenike, ki nam še niso naznanili letošnjih članov, da to **nemudoma** store, ker bi pozneje oglašeni ne mogli več priti v tiskani imenik. V isti namen prosimo p. n. učitelje in učiteljice, da **nemudoma** oglase svoj pristop pri svojih poverjenikih. — Naj bi vsakdo pripomogel, da se tudi letos pomnoži število Matičarjev!

Odbor.

Kranjsko.

Ižanski učiteljski krožek ima svoj prvi prijateljski stanek dne 19. decembra ob 1/2 2. uri popoldne na Igu pri Minattiju. Pridite, ljube kolegice in dragi kolegi, v polnem številu, tudi tisti, ki ste se do sedaj ogibali Ižancev. Dobro došli ste tudi oni tovariši, ki sicer ne spadate v ta krožek, pa ste vendar naši prijatelji. Ne strašite se kratkega popoldneva in morda slabe poti, v presrčnem prijateljskem pogovoru hočemo pozabiti vsaj za par uric temne dni našega stanu, saj potrebuje tudi duša razvedrila, da ostane zdrava.

Da se vidimo veseli, želi Jerica Zemljanova.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj je zborovalo dne 19. novembra ob 2. uri popoldne v prostorih dekleške šole v Kranju. Predsednik tovariš Fr. Luznar pozdravi v daljšem nagovoru navzoče, ki jih je bilo 28, ter poudarja, da se je zavzemalo doslej društvo pač za stanovske interese, toda za kakšno ožjo zvezo med šolo in domom, pa tudi za splošno ljudsko izobrazbo ni delovalo. Dela v stanovski organizaciji so završena, s tem večjo vnemo naj se napoti vse učiteljstvo „ven na delo med ljudstvo“.

Tovariš Fr. Ivanc poroča na to obširno o dunajskem zborovanju delegatov, ki so se sešli v svrhu izboljšanja našega gmojnega stanja. Podrobnosti o tem shodu so nam že znane posebno iz poročil „Učit. Tov.“. Nekaj pa naj vendar povzamem iz tega poročila. Klerikalni občinski zastop mesta Dunaja je namreč pred nekaj tedni gostoljubno sprejel gostilničarje, ki so imeli tam svoje zborovanje, učiteljstva pa, ki podaje mladini dan zadnem duševno hrano, ta zastop ni sprejel. Luegerju in njegovim rimskim pajdašem seveda mrzi organizirano svobodomiselnost avstrijsko učiteljstvo! Tembolj pa je razveselila jugoslovanske delegate akademična mladina društva „Slovenije“, ki je priredila njim slavnosten večer.

O zemljepisno-zgodovinskem opisu kranjskega okraja poroča gosp. Makso Pirnat, c. kr. profesor v Kranju. Na tak spis se je mislilo že l. 1897., a razne ovire so preprečile enako izdajo. Opis bi služil kot pomožna knjiga pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku po vseh ljudskih šolah tega okraja. Opisu bi se dodale primerne slike in če mogoče tudi zemljevid okraja. Pet okrajnih glavarstev na Kranjskem je že izdalo slično knjigo. Vse učiteljstvo kranjskega okraja bi se pritegnilo potom vprašalne pole k temu delu, vrhutega je pa že zagotovljena pomoč nekaterih strokovnjakov, ki se zanimajo za stvar. Knjiga, ki naj bi se izdala že prihodnje leto, bi bila lahko kot slavnosten patriotičen spis povodom 60-letnice cesarjevega vladanja. — Tozadevni predlog je bil sprejet soglasno. Za predlagani opis se je volil poseben redakcijski odsek, katerega člani so: nadučiteljica Franja Jugović in učiteljica Ida Mally ter nadučitelji in učitelji Fran Ivanc, Ivan Jezeršek, Alojzij Novak, Lovro Perko, Alojzij Potočnik in Ivan Stupica.

Č. kr. okrajni šolski nadzornik gospod Ferdinand Kalinger razloži nato, kako namerava uradna okrajna učiteljska skupščina proslaviti 60-letnico cesarjevega vladanja, kar se vzame informativno na znanje.

Za tem sledi predsednikovo poročilo o predavanju, ki ga je imel povodom XIX. skupščine „Zaveze“ tovariš Anton Pesek pod naslovom „Na delo med ljudstvo“. V tem poročilu opozarja na uspešna predavanja angleških in francoskih učiteljev, ki neumorno predavajo pri takozvanih ljudskih vseučiliščih, ter na našo „Akademijo“, na katere predavanjih so dosegli hrvaški vseučiliški profesorji lani v Ljubljani krasne uspehe. — V smislu tega poročila se voli takoj poseben odsek v področju društva, ki naj na podlagi Peskove brošure sestavi do pomladanskega zborovanja tukajšnjim krajevnim razmeram odgovarjajoč načrt. V odsek za izvenšolsko delovanje so bili izvoljeni: tovarišici Janja Miklavčič in Ana Mally ter tovariši Friderik Kramer, Josip Lapajne, Fran Luznar, Karel Mahkota, Lovro Perko, Fran Rojina, Vilibald Rus in Ivan Stupica.

Po vseh treh poročilih se vname živahna debata. Razpeča se končno več brošuric „Na delo med ljudstvo“, nakar predsednik zahvali referente in zaključi dveurno zborovanje.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 9. prosinca 1908, točno ob 1/2 10. uri v Slovenski Bistrici. Vzpored:

1. Pevska vaja.
2. Čitanje zadnjega zapisnika.
3. Nadaljevanje referata „Kulturno delo učiteljevo izven šole in njegov stik z narodom. Referent tov. K o k l.
4. Prememba društvenih pravil. Tov. V r š i č.
5. Poročilo blagajničarke.
6. Volitev: a) društvenega odbora za prihodnje društveno leto, b) odseka za izvenšolsko delovanje.
7. Slučajnosti.

Da nam novo leto dovede novih bojnikov v naše vrste, se nadeja k prav obilni udeležbi najkolegijalneje vabeč

o d b o r.

Savinsko učiteljsko društvo je zborovalo ob lepi udeležbi dne 19. novembra na Gomilskem.

Tov. Vrabl naznani, da se je obrnilo naše društvo na vodstvo „Zveze“ v Celju s prošnjo, da bi se sklical iz praktičnih ozirov občni zbor „Zveze“ na dan 3. novembra o priliki shoda „Nar. stranke“. Vodstvu „Zveze“ pa se ni zdelo vredno odgovarjati na ta dopis društvu, ampak — šolskemu vodstvu na Vranskem. Kaj pa je zagrešilo „Sav. učit. društvo“, da se je vodstvu „Zaveze“ tako zamerilo?

Dalje omenja tovariš predsednik, da moramo odločno zavračati vsako neutemeljeno sumničenje, naj pride iz teh ali iz onih ust, da bi bili ravno učitelji pisci onih člankov, v katerih se napada okrajni šolski svet in pa šentjurski župnik. Namesto sumničeti je bolj na mestu obsojati take vrste ljudi, ki požro častno besedo z namenom drugemu škodovati.

Prečita se dopis „Zaveze“, tičeč se banke „Slavije“.

Peskove knjižice: „Na delo med ljudstvo“ so se takoj razpečale. V odsek za izvenšolsko delovanje je bil izvoljen sedanji društveni odbor: Vrabl, Zotter, Jakše, Pečar. Dolžnost vseh tovarišev in tovarišic v okraju je, da podpirajo ta odbor po vseh svojih močeh pri izvenšolskem delovanju.

Živahna debata se je zopet vnela zaradi novih tiskovin. Sklene se naprositi gosp. nadzornika, da skliče vse voditelje v okraju na posvetovanje, kjer naj bi se končno nekaj pozitivnega ukrenilo. Prihodnje zborovanje se vrši začetkom pomladi.

Po zborovanju je kazal tov. Jakše s pomočjo skioptikona slike iz Srbije in Bolgarije.

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo po glavnih počitnicah prvič dne 19. novembra t. l. v navadnih prostorih v Celju. Udeležba je bila jako obilna. Društvu so nanovo pristopili: tovariš Karničnik, Rudolf Supanek in gdč. Poglajenova, vsi iz Nove cerkve, ter gdč. Hinterlechnerjeva iz Blagovne. Svoje odsotnost so opravičili: c. kr. nadzornik g. Josip Supanek (zaradi službenih ozirov), gdč. Beti Supanekova (zaradi bolehnosti), gdč. Kosijeva iz Teharij, gospa Wudlerjeva iz Griž in g. Jezovšek iz Sv. Lovrenca nad Prožinom.

V otvoritvenem nagovoru pozdravi tovariš predsednik navzoče, izražajoč veselje na tolikem številu udeležencev. Spominja se dveh tovarišev, ki ju je kruta smrt iztrgala iz naših vrst: tovariša Leskovarja, nadučitelja v Novi cerkvi, in Vekoslava Strmška, nadučitelja v Št. Petru na M. s. Poslednji sicer ni bil ud našega društva, a bil je vedno v stiku z nami, sploh je pa bil tako vrl učitelj in vnet naprednjak, da je naša častna dolžnost, se ga spomniti. Na poziv predsednikov so vstali navzoči v znak sožalja.

Po prečitani in odobrenju zadnjega zapisnika pozdravi predsednik še posebej tovariša Černeja, ki je po daljšem odmoru zopet prišel med nas. Po inicijativi predsednikovi se je vnela živahna razprava o odseku za izvenšolsko delovanje v smislu Peskovega referata. Poudarjalo se je, da se mora cela smer društvenega delovanja izpremeniti, priti bo moralo med nas novo življenje in čas, ko bo vsak pokazal svojo pravo „barvo“. Ko izide posebna knjižica z vsebino Peskovega referata v Radovljici, bomo potem imeli „vadamecum“ za naše izvenšolsko delovanje. Izvolil se je že tudi odsek, ki obsega tri skupine po dva zastopnika: ena je določena za ozemlje ob Savini, druga za ozemlje ob Voglajni in tretja za tako ob Hudinji. Odseku se prepusti, da se k sodelanju v njem pritegne izmed sodružic katera tovarišic.

Tovariš predsednik je opozoril na brošurico bivšega našega tovariša g. A. Žmavca „Kmečka posojilnica“ in na nove izvrševalne odredbe k šolskemu in učnemu redu, ki se dobe v knjigarni Leuschner in Lubensky v Gradcu à 1:20 K. Dolžnost naša je tudi, da se odzovemo nabiralcema tovarišu Petričku in tov. Štruklju z malim prispevkom za nagrobni spomenik pok. tov. Žagerju, oziroma Leskovarju. Kot zastopnika v upravni odbor „Zveze“ sta bila voljena tovariša Exl in Kveder. Ker je poročilo o glavni skupščini „Zaveze“ na aktualnosti izgubilo, je odpadlo. Pač pa je tov. Staute ponovil željo „Zaveze“, naj bi se v vsakem društvu izvolilo 1 ali 2 tovariša za agitacijo „Zavezinih“ listov. Pri nas se je pred leti sicer to storilo, a ni bilo

zaznamovati uspeha. Vsak naj ima sam toliko čuta, storiti svojo dolžnost napram stanovskim listom, ne pa da bi ga še kdo vedno dregal v rebra in ga opominjal.

Prav zanimivo je poročal tov. Fr. Krajne o zborovanju vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju. Pojasnil nam je, da se le zaradi jezikovnega vprašanja pri zborovanju vršil ta shod šele zdaj; podal nam je verno sliko posameznih govornikov in izbral markantnejše besede iz njih govorov. Tovariš Voglar je govoril o impozantnosti shoda in bičal neudeležbo slovenskih poslancev pri njem.

Dan prihodnjega zborovanja določi odbor.

Konjiško učiteljsko društvo je imelo svoje glavno zborovanje 14. nov. v Konjicah. Predsednik tov. Brumen pozdravi navzoče, posebno še novo stopivše ude gdč. Šmid — Konjice, g. Bobiča — Stranice in g. Malenška — Čadramlje, vzpodbuja na pridno posejanje društvenih zborovanj ter čestita tov. Kerhlanku na dobro prebitem drugem izpitu. Potem se spominja v prav toplih besedah meseca avgusta umrlega tov. Ludovika Tribnika, nadučitelja žrečkega, ter v velikih počitnicah preminulega prvoborileca slov. učiteljstva Vekoslava Strmška. V znak sožalja vstanejo vsi navzoči s sedežev. Zahvali se končno za odlično udeležbo učiteljstva pri otvoritvi Malenškovega spomenika in pri izletu v Savinske planine.

Prešedši na dnevni red, se

1. prečita in odobri zapisnik zadnjega zborovanja,
2. objavijo razni dopisi.

3. O letošnjem zborovanju „Zaveze“ v Radovljici poroča tov. Časl temeljito in zanimivo, o zborov. zastop. vsega avstr. učiteljstva na Dunaju pa istotako tov. Jurko; pri obeh poročilih se je s posebnim veseljem vzelo naznanje, kar se je ukrenilo v zadevi „Zveze“. Kot zaupnik k seji upravnega odbora „Zveze“ dne 8. dec. se pošlje tov. predsednik.

4. Iz letnega poročila predsednikovega je omeniti sledeče: Društvo je imelo 28 rednih in 2 častna člana, skupaj torej 30 članov. Zborovanj je bilo 5, odborova seja 1. Vseh zborovanj se je udeležilo 8 članov, štirih 7, treh 3, dveh 5, enega 4 in nobenega 2 člana. Pri zborovanjih so bila sledeča podavanja: a) Nedostatki našega službenega nameščenja tov. Jurko. b) V Savinskih planinah, na Gorenjskem in Primorskem — tov. Brumen. c) Analiza duševnega obzorja otroškega — ravnatelj Schreiner. č) O regulaciji učit. plač — tov. Brumen. d) Določbe stalnega šolskega in učnega reda o uvrščanju in prestopanju učencev v višje razrede, ozir. oddelke — tov. Jurko. e) Kdor dobi odpustnico, kdo odhodnico — in §§ 99 in 100 stal. šol. uč. reda — tov. Brumen. f) Hospitacija pri tov. Kožuhu: O analizi po Kernu — dr. Bezjaku.

Razen z navedenimi predavanji se je društvo skoro pri vseh zborov. resno pečalo z razmotirvanji raznih aktualnih društvenih in stanovskih zadev, ustanovilo si lastno društveno knjižnico, postavilo lep spomenik pred osmimi leti umrlemu čadramškemu nadučitelju Bogomilu Malenšku ter priredilo v začetku počitnic dobro uspeli poučni izlet v štajersko Švico — prelepe Savinske planine.

Pri „Lehrerbundovem“ zborov. v Gradcu je zastopal društvo tov. predsednik, pri „Zavezini“ skupščini v Radovljici tov. Časl in Mravljak in pri zborov. zastopnikov vsega avstr. učit. na Dunaju tov. Jurko.

b) Iz poročila blagajničarke je posneti, da gmotno stanje društva ni posebno ugodno, zakaj živimo v dobi vednih zborovanj in treba je bilo plačevati potnine; razen tega pa smo si ustanovili tudi društveno knjižnico, za katero se je nakupilo za ta kratek čas tudi že lepo število pedagoških kakor slovstvenih knjig; zato izkazuje bilanca majhen primankljaj — ki se bo pa izpremenil v ostanek — ko store vsi udje svojo dolžnost.

5. Volitev: Potrđil se je dosesdanji odbor, samo namesto iz okraja se preselivšega tov. Rosensteina je bil na predsednikov predlog izvoljen tov. Jurko, tajniške posle pa bo odslej opravljal sam doseganji drugi tajnik tov. Mravljak.

Volitev odseka za izvenšolsko delovanje se je preložila z ozirom nato, da še tozadevnih Peskovih knjižic nismo dobili, na prihodnje zborovanje.

6. Uspeh predsednikovega podavanja „Nekaj misli o delovanju v prihodnjem letu“ je bil ta, da se je soglasno sprejel podavateljev predlog, da začne društvo z združenimi močmi

prirejati roditeljske sestanke. V to svrhu so se porazdelile primerne teme posameznim članom.*

7. Sprejeli so se soglasno sledeči odborovi predlogi:

a) Okrajni šolski svet se prosi, naj v smislu izvršilne naredbi k § 120 stal. šol. in učn. reda kraj. šol. svetom priporoča razširjanje stik doma s šolo pospešujočega lista „Domače ognjišče“ na ta način, da naj plačuje vsak kr. š. svet nekaj iztisov tega lista ubožnim rodovinom,

b) ker dosedanja udnina 3·50 K ne zadostuje za različne društvene izdatke, knjižnico, potnine ter prispevke za „Zavezo“, „Zvezo“ in „Lehrerbund“, naj se poviša udnina na 4 K.

c) Vsak član društva, ki izostane od društvenega zborov. iz kateregakoli vzroka — razen boleznih — plača od prebitka, ki mu je ostal zaradi tega, ker se ni udeležil zborov., eno krono v društveno blagajnico.

Končno se je rešilo še par vprašanj iz vprašalne škrinjice ter določila za prihodnje zborov. prva nedelja meseca januarja prihodnjega leta.

—M—

Istra.

Slovensko učiteljsko društvo za koprski okraj je imelo 5. t. m. izredni občni zbor na Hrpeljah-Kozini. Udeležba ni bila baš ogromna, a za naše razmere vendar še precejšna, ker bilo nas je 22, med temi 7 tovarišic, kar se je do sedaj le redkokdaj dogodilo. Oprostiti moramo marsikomu, ker se ni udeležil tega zborovanja; prejšnji dan je bilo jako neugodno vreme, vendar jih je mnogo, ki se jim ne more oprostiti in to posebno onim, ki z desetimi korakom že stopijo v železniški voz. Tovarišice in tovariši, malomarnost nas ne bo rešila, pač pa nas bo rešilo vztrajno delo. In ravno občni zbori so zato, da nas požive in okrepe za zopetno vztrajno delo.

Iz poročila tovariša predsednika smo spoznali, koliko dela in truda je bilo potreba, preden se je prišlo do tega, da je deželni odbor predložil deželnemu zboru načrt zakona, s katerim se nam vsaj nekoliko izboljša naše bedno stanje. Deželni zbor je ta načrt nekoliko premenjen odobril, a s tem nam ni še nič pomagano, ker potrjeni načrt leži še sedaj pri deželnem odboru v Poreču. Ako sami ne bomo poskrbeli, da bo ta načrt malo hitreje popotoval od urada do urada, ne bo še dolgo, dolgo zadobil najvišjega potrdila. Zato smo določili, da se pošlje v kratkem času deputacija obstoječa iz zastopnikov učiteljskih društev, k c. kr. namestniku. Mi smo že izvolili našega zastopnika, a odboru je naloženo, naj pozove še druga društva.

Navzoči delegat, ki je bil pri skupščini naše dične „Zaveze“ v Radovljici, nam je podal kratko poročilo o tej skupščini, ker je bila natanko popisana v „Učit. Tovarišu“. Izvolili smo odsek za izvenšolsko delovanje, ki bo imel mnogo opravila. Posebno mu bo naloga, da bo skrbel, da se bodo obdržali roditeljski shodi po vseh šolskih občinah. K temu nam je podal svoja pojasnila tudi tovariš predsednik in nam je povedal, da je on že imel roditeljski shod 1. t. m. v občini, kjer službuje. Udeležba je bila naravnost ogromna, in ljudstvo je z vso pažljivostjo poslušalo govornike ter pokazalo željo, naj se večkrat obdržuje take poučne shode. Naše ljudstvo je dovetno za pouk in samo spozna, da mu je potreba še v marsičem pouka, ker bilo je vzgojeno še v onem času, ko so bile ljudske šole v Istri prav na redko sejane.

Delegat, ki nas je zastopal pri dunajski skupščini, nam je podal tudi le kratko poročilo, ker natančno smo brali v „Učit. Tovarišu“. Povedal nam je tudi svoje mnenje, da ta shod ne bo imel hipnega uspeha, a narejen je prvi korak, in če bomo vztrajni na zapričetem potu, pridemo prav gotovo tudi do poljnega uspeha.

Naša zastarela pravila od l. 1885. smo tudi predelali in popravili, upamo, da v korist napredku in društvu.

Tako nam je le prehitro pošel čas, zaradi česar smo morali odložiti referat o lepomislu v ljudski šoli na prihodnje zborovanje.

Žal nam je bilo, da so morali nekateri tovariši odriniti že ob 3. uri, ker kasneje nimajo več železniške zveze. Drugi smo ostali skupaj še do 6. ure. Bili smo res med seboj prave tova-

rišice in pravi tovariši ter se tudi zabavali kot ena sama družina. Nazadnje smo še navzoči sklenili, da je vse slovensko učiteljstvo v Istri eno posestrimstvo in pobratimstvo in kdor se ni držal tega sklepa je plačal kronico za „Učiteljski konvikt“. Tovariš predsednik je nabral v ta namen 8 K 70 h.

Dan je bil v vsakem oziru krasen, in upamo, da ne bo brezuspešen, zato pa kličemo odboru: O prvi ugodni priliki poskrbite zopet za izredni občni zbor. V Istri nimamo redno vsako leto uradnih okrajnih skupščin in če ne bo skrbelo društvo, da se večkrat snidemo, se ne bomo niti poznali. Malomarnežem pa kličemo; Stopite tudi vi v naš krog in spoznate kmalu, da vam ne bo žal.

Književnost in umetnost.

Zvonček priobčuje v zadnji letošnji številki to-le izbrano vsebino: 1. Dve smrti. Fr. Ločniškar. Pesem. — 2. Janko. Vilko M. Povest. — 3. Zimski večer. Zorislav. Pesem. — 4. Križi in težave iz mojih dijaških let. Fr. Rojce. Povest. — 5. Marjetica. Avguštin Šabec. Poučni spis. — 6. Rojstvo Gospodovo. Podoba v barvotisku. — 7. Najljubše darilo. Ivo Trošt. Povest z dvema podobama. — 8. Kako moramo jesti sadje. J. K. Poučni spis. — 9. Hudi Janko. Ivo Danič. Pesem. — 10. Pouk in zabava. Solze. Iv. Kiferle. Uglasbena pesem. — Rešitev. — Ob sklepu osmega letnika.

Domačega ognjišče prijavlja v 11. let. številki to vsebino: 1. Andrej Rapè: Tam gori... — 2. N.: Proti žganju. — 3. Ferdo Plemič: Več solnce! — 4. Andrej Rapè: Roditeljski večer. — 5. Rudolf Hrovat: O vzgoji otrok v predšolski dobi. — 6. Dopisi. — 7. Drobtine. — „Naš List“, ki se tudi sicer večkrat in odločno zavzema za učiteljstvo, piše o „Domačem ognjišču“: „Domače ognjišče“ prinaša jako zanimive, koristne, aktualne članke o vzgoji otrok, njihovih hibah in čednostih, zlasti pa o zmotah in napakah staršev in slabih vzgojevalcev; končno prinaša dopise o delovanju učiteljstva in odgojevalcev, povesti in zanimive drobtine iz vsega sveta. Malo imamo toli potrebnih in koristnih slovenskih časopisov kakor je ta. Kdor ljubi mladino, kdor ve, da leži v srcu in dušah slovenskih otrok bodočnost našega naroda, tisti bo rad naročil in čital ta mesečnik, ki je poln plemenitih idej in koristonosnih iniciativ! Naj bi se razširil ta lepi, blagi list v vse slovenske hiše! Naj bi ga čitali in ubogali starši, potem nam napoči lepša bodočnost. — Da, to so resnične besede!

Ilustrovani narodni koledar. 1908. Uredil prof. dr. Ant. Dolar. L. XIX. — V Celju je izšel ta koledar, ki se odlikuje po bogati vsebini in krasni opremljenosti. Prinaša tudi življenjepis Strmškov, ki ga je spisal tov. Mih. Levstik. Življenjepisa je pisan s srcem in ljubeznijo. — Koledar stane samo 2 K, a se ga lahko dene v vsak salon.

Anton Foerster, slavni slovenski skladatelj, praznuje dne 20. t. m. svojo sedemdesetletnico. Zaslužnemu umetniku naše čestitke!

Politiški pregled.

* Prof. Masaryk. Veliki politiški dogodek preteklega tedna je govor prof. Masaryka za obrambo učiteljske svobode in svobode učenja na vseučiliščih, svobode vede in vere in svobode vesti in prepričanja. Komaj je dobil Masaryk besedo, se je zbralo okolo njega nad 300 poslušalcev, med njimi so bili tudi glavarji klerikalcev. Govornik je dejal, da se je z raznih strani hoteli vplivati nanj, naj bi umaknil takozvanim državnim neobhodnostim na ljubo svoj predlog. On ni tega storil, ker bi to bil velik pogrešek, ako bi se ljudski parlament izogibal temeljnemu vprašanju kulturnega in duševnega življenja. Nedavno je posl. Benner izrazil potrebo kulturne politike. Tu je prilika za to politiko. — Stvar, za katero nam gre, je Luegerjeva zahteva po pridobitvi vseučilišč. S tem je Lueger izrazil to, kar zahteva njegov sistem: pokatoličiti vseučilišča je proglasil za nalogo in verstvo za pogoj prave znanstvenosti. To je glavna stvar. Obdolžil je nadalje vseučilišča, da širijo prevratne ideje itd., kar so zastopniki vseučilišč že sami zavrnil. Govornik

* Prvi roditeljski sestanek se vrši 15. dec. ob 2. popoldne v Čadramljah. Predaval bo tamkajšnji nadučitelj tov. Brumen:

a) O potrebi in koristi sestankov roditeljev z učiteljstvom in

b) O napakah pri vzgoji v domači hiši pred in med šolsko dobo.

opisuje, kako neopravičeno in neumestno je prizadevanje katoliške cerkve, katera bi si hotela podvreči vsa vseučilišča v Avstriji. K temu nima nikake pravice in bi to škodovalo vedam in vseučiliščem. Veda temelji edinole na izkušenosti in na razumu, zato zahteva za svoja preiskovanja svobodo. Cerkev in nje bogoslovje temelji pa na razodetju in na avtoriteti. Tu ni mogoče najti posredovalne zveze med obema nazoroma, v tem tiči nepremostni razpor, katerega je spoznal in pribil tudi filozofski papež Lev XIII., izdaviš nanovo indeks, v katerem so obsojena vsa imena, na katerih je zgrajena moderna kultura. S temi pikrimi in naprosto odklanjajočimi nazori oficelnega Rima se ne vjemajo najboljše glave posvetnih katoličanov ne na Nemškem ne na Francoskem ne v Italiji in tudi v Avstriji ne. O tem pričajo imena: Krauss, Schell, Loisy, Ireland itd., ki so si vsi prizadevali sprijazniti katolištvo z moderno vedo in moderno kulturo, toda zaman. Rim, pod vplivom jezuitov, je izdal nov Syllabus in nov indeks in ostro obsodil vse to gibanje, katero imenuje: modernizem; izdal je nove naredbe o vzgoji duhovnikov, o tiskanju knjig in časopisov, o predavanjih itd. Tako se nam kaže tudi Luegerjeva grožnja proti šoli, kakor tudi ves avstrijski klerikalizem samo orodje Rima proti naprednemu gibanju v katoliški cerkvi sami. Avstrijsko duhovstvo, ki ni nič drugega nego del avstrijskega fevdalizma, se ponuja na škofovskih konferencah Rimu za biriča. V dobi, ko se verni katoličani že sami upirajo oficelnemu rimskemu sistemu, pač ni mogoče, da bi se vseučilišča pokorila srednjeveškemu nazorom. — V dokaz, da njegova sodba o katolicizmu ni preostra, navaja Masaryk knjigo msg. Scheicherja, profesorja moralne teologije, duhovnika, ki je izdal neko špansko knjigo, v kateri se liberalizem obsoja kot naglavni greh in kateri gotovo ne more biti na sumu, da je liberalen. Msg. Scheicher je izdal svoje spomine iz mladosti, v katerih brez vsega priznava, da je glavna slabost avstrijske cerkve ta, da je državna cerkev. Dokazuje nadalje, kako si ta državna cerkev samo prizadeva prikupiti se mogotcem, kako potrebuje kapitalizma in kako molči k vsi nemoralnosti. Msg. Scheicher dokazuje, kako odveč in nepotrebno je snovati katoliško vseučilišče, ko se duhovnikom prepovedujejo shodi in ko se bogoslovcem brani čitati celo katoliške liste, kakor hitro so malo bolj prosto in stvarno pisani. In kanonik Scheicher pričakuje, da povede delovanje te državne cerkve do pogube ne samo za cerkev, ampak tudi za državo. Zavrniti zahteve duhovstva na vseučilišče, je torej več nego opravičeno. — Nato je govoril še o svojem razmerju z vlado, kateri očita, da zlorabi parlamentarizem, trdeč, da je parlamentarna vlada, kar pa ni, ker bi se sicer morala opirati na neklerikalno večino in ne na klerikalno manjšino. Končno pravi, da mu odgovor naučnega ministra samega v tem vprašanju ne zadostuje, da hoče slišati odgovor cele vlade, kako stališče zavzema tem klerikalnim napadom nasproti. — Govor je napravil na zbornico velik vtisk. Klerikalci so storili vse, da bi z neslanimi vzkliki in šalami potlačili vzvišeno obzorje govornikovo na obzorje njih bezniškega politikovanja, pa zaman. — Za Masarykom je govoril tudi naučni minister Marchet ter izjavil, to pot v imenu cele vlade, torej tudi ministrov Ebenhocha in Gessmanna, da bo branil doseđanje zakonito zajamčeno prostost učiteljstva in učenja na visokih šolah. Ta odgovor si je treba zapomniti za poznejše dobe. — Generalnimi govorniki sta bila izvoljena Krek contra in Pernersdorfer pro. Posl. Pernersdorfer govori v prid ločitvi cerkve od države. Posl. Krek je rekel, da hoče liberalna javnost inscenirati z Masarykovim predlogom nekako ouverturo francoske politike. Ne na političkem polju, ampak na kulturnem priborijo si katoliki vseučilišče. Pozivlje katoliške dijake, naj si z učenostjo priboré profesure na vseučiliščih. Tudi on se je izrekel za ločitev cerkve od države.

* **O nastopu avstrijskih Slovanov za Poljake v Prusiji.** Znani nemški politik prof. Delbrück se je kaj nepovoljno izrazil o pruski politiki nasproti Poljakom. Ta politika da je neizdatna in škodljiva ter izzivlja Poljake na skrajni odpor. S takimi nasilnimi sredstvi se ne napravlja dobrih državljanov. Niti se jim ne more usiliti nemškega jezika. — O nastopu slovanskih strank za Poljake v Prusiji pa meni Delbrück, da se mu ni čuditi. Samoobsebi umevno je, da so Poljaki ogorčeni ter da poizkušajo vsa sredstva proti taki politiki. Nastopa slovanskih strank Delbrück ne odobruje, a ga umeje. Tudi

Nemcem v rajhu je težko, če so njihovi rojaki v drugih deželah tlačeni. Delbrück konstatuje, da so tudi v nemškem državnem zboru že tožili proti Madjarom, da je cesar Viljem I. posredoval pri ruskem caru Aleksandru II. za baltiške Nemce. Delbrück zaključuje: Na noben način ni dobro, ako so Slovani v Avstriji ogorčeni proti Prusom. Zakaj s Poljaki simpatizirajo tudi Čehi. Avstrijska vlada potrebuje podpore Slovanov. Zveza z Avstrijo je za Nemčijo važna. Iz vseh teh razlogov je obsojati šovinizem in prenapenjanje državne misli nasproti drugo-jezičnim narodnostim, ter dušenje teh poslednjih.

* **Gališki Poljaki proti Nemcem.** Iz Levova javljajo: Šest poljskih ženskih društev je izdalo oklic na trgovce, naj ne kupujejo od nemških tvrdk. Ravnateljstvo mestne elektrarne v Levovu je odpovedalo naročila 29 nemškim tvrdkam.

* **Umri je švedski kralj Oskar II.,** star 88 let. Bil je velik pospeševalec znanosti in umetnosti.

Vestnik.

Jubilejsko leto se je začelo dne 2. decembra letos. To je šestdeseto leto odkar je zasedel avstrijski prestol cesar Franc Jožef I. To jubilejsko leto proslavi učiteljstvo najlepše s tem, da se z vsemi silami in požrtvovalnostjo poprime zbiranja zgradbenega kapitala za „Učiteljski konvikt“.

Vabilo. „Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ bode imelo letos zaradi koncerta čeških učiteljev svoj letni občni zbor v nedeljo 29. decembra dopoldne takoj po konviktovem zborovanju v Narodnem domu z običajnim dnevnim redom. K najobilnejši udeležbi vljudno vabi odbor.

Redni občni zbor „Društva za-zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ se vrši v nedeljo, 29. grudna t. l. ob 10. uri dopoldne v „Narodnem domu“ z navadnim dnevnim redom. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

Dne 29. decembra, ob desetih dopoldne bo v Narodnem domu o b e č n i z b o r „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ in „Slovenskega deželnega učiteljskega društva“. Ta dan, ob petih popoldne, bo v „Unionu“ koncert čeških (moravskih) učiteljev pod pokroviteljstvom „Glasbene Matice“. Vseh pevcev je 50 in so nastopali z največjim sijajem in uspehom v Petrogradu, Moskvi, Berlinu, Lipsiji, Draždanah itd. Letos o Božiču bodo peli v Budapešti, Zagrebu in Ljubljani. V Ljubljano pridejo ob eni. Na kolodvoru bo slovesen sprejem. Ta dan obeta biti zopet lep in časten za učiteljstvo. Torej, na svidenje!

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: vesela družba v Cerknici 5 K 10 h. tov. A. Lunaček iz Št. Ruperta, namesto g. dr. M. Hočevarju iz Mokronoga za njegovo vizito vsled njegove želje 2 K. — Učiteljski krožek v Hrenovicah, zbran pod vodstvom starašine Frana Zamana, zložil 5 K. Živili „učiteljski krožki“ in njih starašine! Hvala! Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali: učiteljstvo ljudske šole v Toplicah na Dolenjskem (6 K), tovariš Svitko Stare iz Št. Kancijana na Štajerskem; tovariš Alojzij Kečelj, učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani; učiteljstvo I. mestne šole v Ljubljani, in sicer tovariši: Ivan Belè, Anton Čadež, Jakob Dimnik, Jakob Furlan, Fran Galè, Luka Jelenc, Josip Pavčič, Rudolf Poljanec, Jakob Pretnar, Juraj Režek, Vendelin Sadar in Karel Wider. — Josip Lasbacher, M. Lichtenwallner, D. Lesjak in F. Slanc, vsi iz Ruš pri Mariboru. Bog plati!

Poziv! Tovariši in cenjene tovarišice v ljubljanski okolici, ki ste prejeli glasovnice za volitev enega člana v komisijo za osebno dohodnino, pošljite podpisani glasovnici z volilnim poverilom tovarišu Gregorinu na Vič vsaj do 19. t. m., ker 21. je volitev. Mogoče, da dobimo v tej komisiji svojega zagovornika. Volilec.

Roditeljski večer za starše in prijatelje šolske madine bo v sredo, dne 18. decembra, ob šestih zvečer na mestni slovenski dekliški osemrazrednici pri sv. Jakobu. Predaval bo gosp. katehet Janko Mlakar „O vzgoji k resnicoljubnosti“.

Tretjeletniki c. kr. moškega učiteljišča v Ljubljani se zgražajo nad neresničnima noticama v zadnjem sobotnem „Slovenu“ in v zadnji „Zori“, kjer se trdi, kako je slov. dijaštvo propalo. Očita se nam pijančevanje in druge take lumparije. Zahtevamo: če se kdo izmed naših tovarišev nahaja v kakem „kvartopirskem krožku“ in če nas kdo vidi pozno v noč popivati, naj nas kar naznani; Torej le na dan z našimi imeni, tovariš „srednješolec“! Javno po časnikih blatiti se ne pustimo! — Dobro bi bilo, da se tako odločno izjavijo tudi ostali dijaki.

Šolske vesti na Kranjskem. Za provizorično učiteljico na šoli v Spodnjem Zemonu je imenovana Marija Zakrajškova. Za provizorično učiteljico na šoli v Vinici je imenovana Aleksandrina Kordiševa, za suplentko na šoli v Dragatušu pa Frančiška Milavčeva. Za suplenta na šoli v Smuku je imenovan Roman Christallnigg, ker je šolski vodja Jožef Samide zaradi boleznih šel na dopust. Službi se je odpovedala Angela Ferličeva, učiteljica v Metliki.

Konec šolskega leta na ljudskih šolah na Kranjskem je določen na 16. julija, začetek šolskega leta pa na 16. septembra, le na šolah v Kranjski gori, Beli peči, Ratečah bodo šolske počitnice od 1. avgusta do 30. septembra.

Iz ljubljanske okolice nam pišejo: Žalostno ali resnično je, da očitajo učiteljstvu ljubljanske okolice kaj radi stanovsko zaspanost in brezbriznost. Ne vem, ali je to očitanje povsem opravičeno ali ni, resnično pa je, da ugled in naklonjenost do šole in do učiteljstva mineva bolj in bolj. Čigava krivda? V prvi vrsti in skoro edino so temu krive neznosne razmere, v katerih životarimo v ljubljanski okolici. Poleg nešteti drugih neprilik se imamo boriti tudi s skrajno slabim šolskim obiskom. Učitelju, ki mu je mar blaginja šole, naobrazba mladine, napredek naroda — o katerih pa seveda ni govoriti brez rednega obiska — se krči srce, ko vidi, da je še mnogo zasleplencev, ki nočejo spoznati koristi šole in ki očitno kažejo sovraštvo do nje in celo do učiteljstva. Učitelj naj se še tako trudi, zastavi naj vse moči, pa ne pride za las naprej, zato ne, ker dobi povsod le trdovraten upor, nikjer pa ne pomoči, niti tam ne, kjer bi jo celo moral dobiti. Ni čudno torej, da zaradi takih razmer pada učiteljstvo v letargijo, v brezbriznost, saj ve, da mu razdirajo drugi, kar ono s trudom postavlja. Le naj zve javnost en sam zgled, kako pri nas kaznujejo upornike šole. Minulo šolsko leto bi morala biti kaznovana dva bogata posestnika z večjo denarno globo, ker nista pošiljala otrok kar po več mesecev v šolo. Ker pa dotične kazni nista hotela plačati mirnim potom v določeni dobi, bi se morala ta iztirjati potom javne dražbe. Vaščani pa, ki so večinoma vsi nahujskani zoper šolo, se dogovore, da ne pride nihče na dražbo. Rečeno — storjeno. Dotičnik, ki bi moral izvršiti dražbo, se je vrnil s praznim žepom v Ljubljano. Prišlo je drugič do dražbe, ali tudi zdaj ni bilo nikogar blizu. No, in kaj se zgodi? Mislite li, da je prišel orožnik tja pa tiral upornika v zapor, kakor bi bila to zaslužila? Kaj še, c. kr. okrajni šolski svet je odpustil kazen omenjenima, kakor se hvalita. Zdaj pa si maneta roke, se posmehujeta in rogata učiteljstvu: „Ali smo jih ugnali! Kaj nam torej šumeštri morejo?“ Zgodilo se je celo, da je eden izmed dotičnikov rekel učiteljici javno: „Mi pošiljamo otroke v šolo, če hočemo, če nočemo, pa ne.“ — In zdaj imajo drugi ljudje kar najlepši zgled, da pridržujejo otroke brez vse skrbi doma, kdo jim pa kaj more zato? Človek bi se začudeno vprašal, če smo v ljubljanski okolici zaostali za par stoletij za drugimi? Vsa krivda slabega obiska pade, seveda, na učitelja, na koga drugega pa? — Take razmere pač ne morejo navduševati za težavno delo, ne morejo bodriti v tožnih dneh. Prijateljev nimamo, to je zalostna in bridka istina! A težko je živeti brez teh, zlasti v današnjih dneh. Poiščimo si jih torej, a ne tam med onimi, ki nimajo sre, poiščimo si jih med seboj! Samo učitelj je učitelju pravi in odkritosrčen prijatelj! Zato se pa radi in večkrat shajajmo in delajmo na to, da pride življenje med „učiteljske krožke“ kjer se lahko natančneje spoznavamo, prijateljsko razgovarjamo in svetujemo v marsikaterih zadevah. Lep zgled nam je „krožek Št. Vid“, ki je imel že v letošnjem letu par dobro obiskanih sestankov.

† **Štefan Primožič** je umrl za vnetjem pljuč dne 7. t. m. v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji. Rojen je bil leta 1866. v

Bistri pri Vrhniku. Služboval je na Dobrovi, v Postojni, na gluhozemnici v Ljubljani, naposled pa kot nadučitelj v Dobropoljah R. i. p!

„Pri našem cesarju“. Za to lepo knjižico, ki so jo prejela pred dobrim letom šolska vodstva, še do danes niso vsa vodstva poravnala računov in ne vrnila knjižic. Opominjamo tem potom prizadeta vodstva, da store svojo dolžnost, da nam ne bo treba za poravnavo računa tirjati krajnih šolskih svetov. Ves dohodek je namenjen „Učiteljskemu konviktu“.

Slavni c. kr. okr. šol. svet v Radovljici nas je zopet osrečil z nemškim razpisom učiteljske službe v Srednji vasi. Ako prav umemo nemško c. kr. uradno govorico, ki nam prihaja izpod slovenskih skalovitih gorá, je služba razpisana do 26. t. m.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je založila troje božičnih, oziroma novoletnih razglednic v barvotisku. Te razglednice so krasna umetniška dela in predstavljajo božični oziroma novoletni dobi primerne ideje. Razglednice so uporabne za inteligenco in preprosto ljudstvo. Cena razglednic franko dostavljeno naročniku, je pri naročilih od 20 do 50 komadov po 9 vin., od 50 do 100 komadov po 8 vin., od 100 do 500 komadov po 7 vin., od 500 višje po 6½ vin. Prodajale se bodo na drobno. Naročila sprejema pisarna družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Pri vsakem naročilu naj se natanko navede število naročenih razglednic in naslov ter zadnjo pošto naročnika. Naročilo se bo nemudoma efektuiralo in pošiljati priložila položnica, v kateri bode kupna cena označena oziroma že napisana. Vplačilo naj se izvrši po poštni položnici nemudoma.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani javlja vsem svojim podružnicam po širni domovini, da se sestavlja družbina bilanca za solnčno leto. V bilanco se postavijo vsako leto vsi zneski, ki so bili poslani centrali od 1. januarja do 31. grudnia. Prosi se vljudno, da se v svrhu sestave redne bilance upošljejo vsi tozadevni zneski vsaj nekaj dni pred novim letom.

V Št. Jurju pri Kranju (dvorazrednica) je do 25. t. m. razpisano def. mesto.

Nemškega deželnega šolskega nadzornika za nemške šole na Kranjskem namerava vlada imenovati. S tem bi dobili Nemci večino v deželnem šolskem svetu — in kaj bi to pomenilo za slovensko šolstvo na Kranjskem, o tem naj premišljajo klerikalci, ki so pripomogli Nemcem do II. nemške gimnazije na Kranjskem. Ta drzni napad na Slovenstvo mora slovenska javnost z vso odločnostjo odbiti. Morda se pa vendar tudi klerikalcem zbuji vest?!

Roditeljski sestanek je priredilo učiteljstvo šestrazredne ljudske šole na Vranskem dne 1. decembra t. l. Prostorna šolska soba šestega razreda je bila natlačeno polna staršev. Sestanka se je udeležilo tudi mnogo inteligence s trga. — Tov. nadučitelj Meglič je presrečno pozdravil navzoče starše ter jim nato v prelepem govoru dokazoval, kako potrebna je poštena vzgoja otrok. V ta namen je potrebno, da hodita šola in dom roko v roki. Na ta način gotovo ne izostanejo končni uspehi. — Nato je potoval tov. Jakše v duhu z navzočimi starši s pomočjo skioptikona po najlepšem delu slovenske domovine — po Gorenjskem. Vidno zadovoljni so bil starši z lepimi slikami, kakor sploh z vso prireditvijo.

IV. letnik mariborskega učiteljišča so zaključili zaradi štrajka dijakov, ki klerikalnega pedagoga Majcena niso marali več poslušati. Dijaki izgube ustanove, podpore, poslabša se jim red iz pravosti itd. Tako se ravna s slovenskim dijaštvom v avstrijski Štajerski. Zdi se nam, da leži Maribor med Slovaki na Madjarskem. Proti tej kazni dež. šol. sveta se je vložil priziv. Nesposobni zelot Majcen pa je še dalje „profesor“ na učiteljišču, ker hočeta tako škof Napotnik in dež. šol. nadzornik Končnik. Dijaki stoje pred maturo, a se jih razganja! Učiteljskih sil primanjkuje povsod, a učitelj, maturante se uničuje! To je blaznost, to je vnebokričec zločin na sloven. narodu. — O tem še poročajo iz Maribora: V pondeljek se je pripeljal iz Gradca dež. nadzornik ter opominjal učiteljiščenike v 4. letniku, naj opustijo nadaljni štrajk. Ob 11. uri je imel Gabriel Majcen poučevati v 4. letniku zemljepisje, a vkljub opominu nadzornikovemu so zopet izostali vsi učiteljiščeniki. Ravnatelj je na to brzojavno vprašal

naučno ministrstvo, kaj je storiti. Dobil je brzojavni odgovor, da se ima četrti letnik do nadaljnjega odloka zapreti. Bajši so postavili cel letnik na cesto, kakor da bi odstranili klerikalnega učitelja. — Iz Maribora poročajo dalje: Kazni, katere je naznanil profesorski zbor učiteljskišnikom četrtega letnika, so sledeče: 1. Graja od konference, 2. sistiranje vseh štipendij, 3. sistiranje vseh podpor, 4. slab red iz nravnosti, 5. četrti letnik se zapre na nedoločen čas. — Mariborsko prebivalstvo se pripravlja, da bo učiteljskišnike podpiralo, dokler se zadeva ne reši. Da se je rešila na tak način, je — škandal. Državna poslanca Hofmann-Wellenhof in Marekhl sta že bila pri naučnem ministru zaradi te zadeve in je ta obljubil, da se bo poučil o vzrokih štrajka in storil vse potrebno. Ker se javnost toliko zanima za ta dogodek, je gotovo, da bo Majcen šel, odkoder je prišel. Žalostno samo, da se našim državnoborskim poslancem ne zdi vredno storiti enega koraka v tej zadevi, ki zanima Spodnji Štajer. Potem pa se bo zopet tožilo in tožilo, da so Nemci izkoristili štrajk! — Zaradi teh dogodkov je interpeliral v državnem zboru soc. dem. Resel in tovariši.

Stalno upokojen je Jožef Ločnik, nadučitelj pri Sv. Kunigundi na Poh., začasno upokojena pa Frančiška Gonze, učiteljica na Polzei.

Ravnatelj slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici je imenovan potovalni učitelj g. Anton Štrekelj.

Osebnosti na Koroškem. Nadučitelj Pačiska pride iz Pisvega v Čanjče, podučitelj Ivan Feinig iz Zgornjih Libuč v Tunel, R. Frühling iz Dholice v Anabihl, Maks Wollig iz Rangersdorfa v Domačale, Hubert Winkler iz Domačal v Bleiberg, podučiteljica Marija Mačič pride iz Patergasen v Podljubelj, Kat. Vertot iz Asehberga na Dholico.

Klerikalni list v Trstu. Z novim letom prične izhajati v Trstu klerikalni tednik „Trst“. — Na Štajerskem pa namestavajo ustanoviti duhovniški list proti „Domovini“.

Razgled po šolskem svetu.

— **Na praškem nemškem vseučilišču** so se vršile demonstracije proti klerikalcem. Napredni dijaki niso dovolili klerikalnim vstopa v dvorano, v kateri se je vršila inauguracija novega rektorja, pozneje pa niso pustili klerikalcev na ulico.

— **Slovenščina na kočevski gimnaziji.** V l. 1907/8. se bo na tej gimnaziji poučevala slovenščina v nižjih razredih v treh oddelkih po dve uri; torej 6 ur na teden. V petem razredu se bo slovenščina poučevala v zasebnem oddelku.

— **Gimnazija požgana.** Srbsko gimnazijo v Skoplju (Macedonija) so zažgali najbrž bolgarski vstaši. 300 dijakov je komaj ušlo pred pretečo smrtjo.

— **Promocija ženske.** Dne 9. t. m. je bila v Inomostu prva ženska promovirana za doktorico modroslovja. Zove se Adela Schneller in je hči deželnega šolskega nadzornika in pisatelja Kristijana Schnellerja. Svoje študije je dovršila na inoškem vseučilišču.

— **O reciprociteti zagrebškega vseučilišča.** Dunajska „Information“ piše o vprašanju zagrebškega vseučilišča: Nujna potreba je, da se s tem zistemom konča, da se razveljavi Hartlovo naredbo in da se prizna popolno reciprociteto zagrebškega vseučilišča. Pri nagodbenih pogajanjih je avstrijska vlada gotovo na to pozabila.

— **350letnica vseučilišča v Jeni.** Meseca avgusta 1908 bo slavilo nemško vseučilišče v Jeni 350letnico svojega obstanka. O tej priliki bo otvorjena tudi nova vseučiliška zgradba.

— **Poljska ruska šolska družba v ruski Poljski.** Glasom izvestja poljske šolske družbe v ruski poljski je ta v času od 1. julija 1906. pa do 1. julija 1907. zaprosila na šolskih oblastnih dovoljenja za otvoritev 1247 novih šol. Obenem je zaprosila za odobrenje imenovanj 316 učiteljev. Oblastnije so dovolile otvoritev 681 šol in so potrdile imenovanja 159 učiteljev. Dalje je bilo v rečeni dobi zasnovanih 505 knjižnic in 317 otroških zavetišč, a poleg teh mnogo kurzov za analfabete. Ta šolska družba šteje sedaj 116.341 članov; prispevki, došli v tej dobi, so iznašali 387.777 rubljev.

— **Vprašanje splošne ljudske prosvete.** Iz Petrograda poročajo, da se je ministrstvo za javno prosveto pričelo resno baviti z vprašanjem splošne šolske naobrazbe. V to svrhu je zahtevalo od uradov zemstev in ravnateljev ljudskih šol načrte za šolsko omrežje, ki naj jih izdelajo, ter tozadevne proračune.

Z gospodarskega polja.

— **Tridnevni kletarski tečaj v Vipavi.** Vinarski nadzornik Skalicky priredi sredi meseca januarja v Vipavi tridnevni kletarski tečaj.

— **Vina** so letos pridelali na Primorskem 1.000.000 hektolitrov, in sicer v tržaški okolici 10.000 hl, na Goriškem 300.000 hl in v Istri 800.000 hl.

— **Do premogovih žil** je prišlo premogokopno društvo, ki se je ustanovilo v Trnovem pri Ilir. Bistrici in ki koplje in išče premog blizu Jelšan. Do glavne žile imajo še kakih 100 metrov. Tudi prav dober material za cement se nahaja tam v bližini.

— **Odsek za stanovanjske zadeve** ustanove v železniškem ministrtvu. Trije uradniki se bodo izključno ukvarjali s stanovanjskimi razmerami uslužbencev državnih železnic.

— **Zakon proti pljančevanju** uvedejo na Rumunskem. Finančni minister Continescu je izdelal zakonski načrt, v katerem so glavne točke sledeče: Uvedel se bo monopol na pijačo, ki bo morala biti naravna in dobra. Gostilnice bodo v občinskih rokah, vodili jih bodo neoženjeni ljudje kot obč. uradniki. Gostilnice smejo biti le v krajih, ki štejejo 150 hiš; na upanje ali blago bo prepovedano dajati pijačo; gostilnice se zapirajo ob 8. uri zvečer, ob nedeljah in praznikih morajo biti zaprte tudi dopoldne. Pijancem in onim, ki še niso izpolnili 16. leta, je prepovedano dajati pijačo.

— **Podržavljenje železnic.** Železniško ministrtvo je pozvalo ravnateljstva privatnih železnic, naj imenujejo svoje zastopnike za pogajanja glede podržavljenja dotičnih železnic.

— **Znižanje poštinih, brzojavnih in telefonskih pristojbin.** Ministrska odredba za tako znižanje se izda v kratkem; v veljavo stopi 1. januarja 1908.

— **Državna akcija za Primorje.** Sestavila se je na Dunaju komisija z namenom, da se uvede državna akcija za gospodarsko povzdigo Primorja in južnega Tirola. V dotični seji je razvijal ministrski predsednik Beck glavne misli o tej stvari. Ko bo sestavljen program, se povabi na sodelovanje merodajne kroge, predvsem poslance.

Raznoterosti.

× **Gregorijanski koledar,** to je našega, uvedejo na Ruskem. Kakor znano imajo Rusi še vedno julijanski koledar, po katerem so za 13 dni za nami. Komisija, ki se je bavila s preureditvijo koledarja, je že dokončala svoje delo.

× **Praga** šteje s predmestji Karlin, Smihov, Kralj. Vinograd, Žižkov in Vršovice 473.062 duš. (Dne 30. junija 1907. jih je bilo glasom statističnega izkaza 470.906.)

× **Poljaki na Dunaju.** Po uradni statistiki je na Dunaju 4346 Poljakov.

× **Časniki v Parizu.** V Parizu izhaja skupno 3218 časnikov, od teh je 139 dnevnikov. Povprečno prihaja na 900 parižanov po en list. V Parizu je okolo 100.000 ljudi, ki žive od časnikov.

× **Koliko je stala Rusijo vojna z Japonsko.** Po najnovejših podatkih je Rusijo veljala vojna z Japonsko 6072 milijonov kron našega denarja.

Listnica uredništva.

J. K. v S. P.: Članek pride prihodnjè. — Konec razprave „Duh časa“ smo odložili do prihodnje številke, ker se nam je danes nabralo več drugega gradiva.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Uradni razpisi učiteljskih služb.Št. 3129. **Kranjsko.** (187) 1

Na dvorazredni ljudski šoli v Št. Lorencu se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje.

Prošnje naj se službenim potom vlagajo semkaj do 31. decembra 1907.

Prosilci, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovo, dne 7. decembra 1907.

Št. 1906. (186) 1

Na trirazredni ljudski šoli v Podzemlju se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom semkaj predlagajo do 29. decembra 1907.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni šolski službi morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okr. šolski svet v Órnolju, dne 3. decembra 1907.

Naš denarni zavod.**Geslo:** Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca listopada 1907 **K 139.941.93.****Naznanilo.** Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Narodna knjigarna

161 52—6

v Ljubljani, Jurčičev trg št. 3

združena s trgovino s šolskimi, pisalnimi, risalnimi in drugimi v to stroko spadajočimi potrebščinami, se priporoča vsemu zavednemu naprednemu učiteljstvu za dobavljenje vseh knjig in časopisov ter šolskih in drugih potrebščin.

Panorama kosmorama

Dvorski trg šte. 3 (pod „Narodno kavarno“).

Od 15. decembra do vštetelega 22. decembra 1907: 138 11

Sardinija in Korzika

Cagliari, Sassari, Ajaccio (rojstni kraj Napoleona I. in njega rojstna hiša zunaj in znotraj), Corte, Vizzanona, Monte D'or in mnogo drugih krajev.

VERONIKA KENDA

v Ljubljani na Dunajski cesti šte. 20

priporoča p. n. krajnim šolskim svetom, šolskim vodstvom in učiteljstvu svojo veliko 118 52 15

zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbiro peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvic, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Glavna zaloga Jos. Petričevih zvezkov.

Postrežba točna in solidna.

Filip Fajdiga

Ljubljana,

Sv. Petra cesta šte. 19

priporoča 136 14—12

častitemu učiteljstvu svojo

veliko zalogo

pohištva v vseh slogih.

Izdeluje tudi po naročilu.

Delo solidno in trpežno.

* * * Cene nizke. * * *

Trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami, prodaja c. kr. šolskih knjig in igralnih kart

Zvezna trgovina v Celju, Rotovška ulica 2

priporoča kancelijski, konceptni, pismeni, dokumentni, ministrski, ovitni in barvani papir; svinčnike, peresa, peresnike, radirke, kamenčke, tablice, gobice, črnilo itd. — Knjige v vseh velikostih, črtane, z eno ali dvema kolonama, v papir, platno, gradl ali polsnje vezane.

Odjemalne knjižice po raznih cenah. — Največja zaloga vseh tiskovin za občinske urade, krajne šolske svete, učiteljstvo, župnijske urade, okrajne zastope, užitniške zastope, hranilnice, posojilnice, odvetnike, notarje in privatnike.

Lastna zaloga šolskih zvezkov in risank.

Temni lak za šolske table. — Strune za gosli, citre, kitare in tamburice. — Štambilje, pečatniki, vignete (Siegelmarken) za urade in privatnike izvršuje se v najkrajšem času. — Dopisnice, umetne, pokrajinske in s cveticami od najpriprostejše do najfinjše. — Albumi za slike, dopisnice in poezije. — Zavitke za urade v vseh velikostih.

Ceniki za tiskovine in pisarniške potrebščine so brezplačno na razpolago. — Trgovci in preprodajalci imajo izjemne cene.

— Priznano dobro blago. — Solidna in točna postrežba.

140 52—11

FR. BURGER

..... Spodnja Šiška

parotovarna lesnih izdelkov in vseh v mizarsko stroko spadajočih del.

Izvršitev solidna, vestna in natančna. Cene nizke.

156 26-4

Pošljite po vzorce!

Barhant

in flanelo (moderne vzorce), platno, damast, prte, brisače, blago za srajce in drugo platneno in bombažasto blago, modno blago za dame in gospode najboljše in preizkušene kakovosti

priporoča izvozna tvrdka platnenega in modnega blaga

V. J. Havliček 160 26-3

v Podjebradu na Češkem.

Vsako sezono novosti. Mnogo pohvalnih pisem. Naročila nad 15 kron pošiljam poštne prosto.

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka

(20) 26-24

V PRAGI

zavaruje v življenjskih oddelkih: na slučaj doživetja in smrti, doto otrokom, dohodke in pokojnine, ter dovoljuje uradnikom, častnikom, profesorjem, učiteljem in vpokojencem posojila proti prenotaciji na služnini, pokojnini, ženitveni kavciji itd., in v požarnem oddelku: proti škodam po požaru.

Zavarovani kapital	K 1053.737.339-88
Zavarovalnine	8.090.621-62
Izplačane škode in kapitali l. 1905	4.361.283-89
Rezervne in poroštvene zaloge	34.791.584-99
Pokojninski zalogi (uradniška in zastopniška)	2.188.391-24
Premoženje, naloženo v vrednostnih papirjih, posestvih, posojilih na posestva	34.087.781-48
Izplačana dividenda členom življenjskih oddelkov l. 1905	206.296-40
V vsem pa doslej	1.606.893-21
V letu 1905 se je premoženje pomnožilo za	3.004.509-80
V 37 letni dobi svojega obstanka izplačala je banka „Slavija“ svojim členom odd. I—V. za škode in nagrade	87.176.383-75

Vsa pojasnila daje

Generalni zastop banke „Slavije“

v Ljubljani,

Gosposke ulice št. 12.

Modna trgovina Pavel Magdič, Ljubljana, Prešernove ulice št. 7

Svilnato blago, baržuni, pliši in tenciće.
Čipkasto blago, pajčolani, čipkasti ovratniki, čipke, vložki, svilnate vezanine.
Jabots, Fichus, danski ovratniki in kravate.
Svilnati in baržunasti trakovi.
Pozamentarija, porte in žnore, rezice, kre-pince in žnore za tapetnike.
Krepi in flori za zalovanje.
Zlate in srebrne rezice, čipke in žnore,
Šerpe
iz svile, čipk in volne.
Nogavice za dame, dekleta in otroke.
Jopice, hlačke, otročje perilo in odeje za vozičke.

Oprava za novorojenčke, posteljne podloge iz kavčuka.
Sukanec za šivanje, pletenje in vezenje.
Gumbi in različne igle.
Različne podloge in potrebniščine za krojače in šivilje.
Idrijske čipke, vezene čipke in vložki.
Pajčolani za neveste, mirtovi vencji.
Damsko perilo, spodnja krila, predpasniki in kopalne obleke.
Modrei in potrebniščine za modree.
Glace-rokavice in rokavice za uniformirance, pletene, letne in zimске rokavice.
Kopalno perilo, dišave, milo in ustna voda.
Krtače za obleko, glavo in zobe.

Srajce za gospode in dečke, spodnje hlače, ovratniki, zapestnice, naprsniki in žepne rute.
Pravo Jagrovo normalno perilo, trikot-srajce, jopice in hlače.
Mrežaste in potne jopice, srajce, čepice in sport-pasovi.
Nogavice, naramnice, odeje in blazine za potovanje.
Kravate, gumbi za manšete.
Za lovce: telovniki, nogavice, rokavice, dokolenice.
Ogrevalci za kolena, meče, prsi, hrbet, trebuh in glavo.
Nahrbtniki, ovratniki, robci.
Narodni trakovi in zastave, narodne čepice, torbice in drugi domači narodni izdelki itd.

Gospod! Berite novice, ker so za vas važne in koristne!
Razpošiljam po poštnem povzetju **za 12 K 50 vin.**
Krasno, dobro in moderno opravo
katera obstoji iz sledečih predmetov:
Fina bela ali barvasta srajca št. ?
Dobre spodnje hlače. Lepa spalna srajca.
1 ovratnik po želji. Krasna kravata.
1 par trpežnih nogavic. Močna brisalka.
Izsvstne naramnice. 3 dobre žepne rute.
Vse v škatlji lepo aranžirano.
Razpošiljam z obratno pošto. Ako bi kaj ne ugajalo, vrnem denar nazaj, 13

Poskusite
in priporočite
≡ izdelke ≡
Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastoj. (19) 37

Žirovnikove „Narodne pesmi za šolsko mladino“

(96) 23—20

se dobe edino v

„Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani.

Izvod stane 20 h, s poštnino 3 h več.

ANTON ŠARC Ljubljana Sv. Petra cesta 8

Špecialna trgovina za opreme nevest. Moško, žensko, otroško in perilo za novorojence se po meri izdeluje solidno in najceneje. — Platno vseh širin za telesno in posteljno perilo, namizni prti, serviete, garniture za kavo, bele in barvaste, brisalke, žepni robci, brisalne rute, šifon, širting, kreton, batist itd. itd. 119 52 14

Najnovejše modele za perilo radi pokažemo na ogled.

Strogo solidno blago. Švicarske vezanine. Nizke stalne cene.

Gg. učiteljem in njih rodbinam 5% popusta.

Svetlolikalnica, Kolodvorske ulice št. 8.

Angleško skladišče oblek

Ljubljana, Glavni trg 5.

Največja zaloga in izbira oblek za gospode in dečke, športnih oblek, površnikov, dežnih plaščev in zimskih sukenj.

Obleke in površniki, kakor tudi damski kostumi se izdelujejo po meri in najnovejšem kroju.

Na zahtevanje se pošilja na izbiro tudi brez povzetja.

V zalogi so vedno najmodernejše damske obleke.

Jako nizke cene. O. Bernatovič.

142 52 11

Ustanovljeno 1842. Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

(8) 52—49 tovarna oljnatih barv, laka in firneža
v Ljubljani, Miklošičeve ulice šte. 6
nasproti hotela „Union“
priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi
njiju priznana najboljši, črni, medli

➔ lak za šolske table. ➔

G. ČADEŽ

..... Mestni trg št. 14
(poleg stare g. Urbančeve trgovine)
priporoča v veliki izbiri

klobuke, cilindre in čepice;

tudi raznovrstno (1) 52—49

moško perilo, kravate itd.

..... po zmernih cenah.

Za gg. učitelje 10% popusta!

Ustanovljeno leta 1832.

Lak za šolske table

črn in medel,
olje proti prahu
priznано najboljše
prodaja (16) 50—47

ADOLF HAUPTMANN

prva kranjska tovarna oljnatih barv, firneža, laka
in steklarskega kleja

== v Ljubljani. ==

Ilustrovani ceniki zastoj in poštine prosto.